

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu Davida Uhlíře, soudce zpravodaje Pavla Rychetského a soudkyně Kateřiny Šimáčkové mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků řízení ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **Lesy České republiky, s.p.**, IČ: 42196451, se sídlem Hradec Králové, Přemyslova 1106/19, zastoupeného JUDr. Romanem Poláškem, advokátem se sídlem Praha 2, Trojanova 2022/12, proti postupu Krajského soudu v Brně v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011, usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. března 2011, kterým byl zamítnut návrh stěžovatele na odročení přezkumného jednání ve vztahu ke všem přihlášeným pohledávkám a které je uvedeno v Protokolu o přezkumném jednání č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-27, a všem usnesením přijatým dne 28. března 2011 na schůzi věřitelů, jež jsou uvedena v Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30, jakož i proti rozhodnutím Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s., kterými v insolvenčním řízení vedeném před Krajským soudem v Brně pod sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 uznal pohledávky přihlášené obchodními společnostmi Javořice, a.s., TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.), a rozhodnutí JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s., kterým v témže insolvenčním řízení uznal pohledávky přihlášené Mgr. Jiřím Ostravským, insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci, za účasti **Krajského soudu v Brně, Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s.**, se sídlem ve Zlíně, Lešetín VI/671, a **JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s.**, se sídlem v Brně, Orlí 492/18, jako účastníků řízení, t a k t o:

I. Ústavní stížnost se v rozsahu, ve kterém směřuje proti rozhodnutím Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s., kterými uznal pohledávky přihlášené obchodními společnostmi TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.), a rozhodnutí JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s., kterým v rámci téhož insolvenčního řízení uznal pohledávky přihlášené Mgr. Jiřím Ostravským, insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci, zamítá.

II. Ústavní stížnost se v rozsahu, ve kterém směřuje proti usnesení Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 ze dne 28. března 2011, přijatému na schůzi věřitelů, jímž byla potvrzena volba členů a náhradníků věřitelského výboru (str. 9 Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30), a usnesení schůze věřitelů z téhož dne, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce dlužníka CE WOOD, a.s. Mgr. Jiří Ostravský (str. 7 téhož protokolu), zamítá.

III. Ve zbytku se ústavní stížnosti odmítá.

O d ů v o d n ě n í:

I.

Vymezení věci

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 27. května 2011, brojí stěžovatel proti postupu Krajského soudu v Brně (dále též „insolvenční soud“), který v insolvenčním řízení vedeném pod sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 dne 28. března 2011 konal a neodročil přezkumné jednání, následně umožnil konání schůze věřitelů, aniž by skončilo přezkumné jednání, a nepřiznal účinky popěrnému úkonu, který stěžovatel na tomto přezkumném jednání učinil, dále že přesvědčoval stěžovatele, aby připustil přezkum svých přihlášených pohledávek, a nakonec že vyloučil přezkoumání přihlášených pohledávek stěžovatele do zvláštního přezkumného jednání. V této souvislosti navrhuje, aby Ústavní soud přikázal Krajskému soudu v Brně obnovit stav před porušením jeho základních práv tím, že zruší přezkumné jednání konané dne 28. března 2011 nebo alespoň jeho část týkající se pohledávek, které stěžovatel napadl žalobou, a následně nařídí nové přezkumné jednání, přizná popěrným úkonům stěžovatele právní účinky a svolá novou schůzi věřitelů. Ústavní soud by měl zároveň zrušit usnesení tohoto soudu ze dne 28. března 2011, kterým byl zamítnut návrh stěžovatele na odročení přezkumného jednání ve vztahu ke všem přihlášeným pohledávkám a které je obsaženo v Protokolu o přezkumném jednání č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-27, a všechna usnesení přijatá téhož dne na schůzi věřitelů, jež jsou uvedena v Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30. Ústavní stížnost směřuje i proti postupu Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s. (dále též „insolvenční správce“), který neprovedl přezkoumání stěžovatelem přihlášených pohledávek, ačkoliv tyto byly přihlášeny jako druhé v pořadí a ačkoliv to byl právě stěžovatel, kdo podal návrh na zahájení insolvenčního řízení a jehož přihlášené pohledávky byly největší. Stěžovatel se domáhá zrušení rozhodnutí uvedeného insolvenčního správce, kterými uznal (stěžovatelem popřené) přihlášené pohledávky obchodních společností Javořice, a.s., TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.), a rozhodnutí JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s. (dále též „oddělený insolvenční správce“), kterým v rámci téhož insolvenčního řízení uznal pohledávky přihlášené Mgr. Jiřím Ostravským, insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci. Uvedeným postupem a napadenými rozhodnutími mělo dojít k porušení základních práv stěžovatele podle čl. 11, čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 ve spojení s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě, za současného porušení čl. 1, 4, 90 a 95 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“). S ústavní stížností byl spojen návrh, aby se Ústavní soud podle § 39 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, usnesl na náležitosti věci.

II.

Shrnutí průběhu relevantní části insolvenčního řízení

2. Dne 7. ledna 2011 bylo k návrhům stěžovatele a dalšího navrhovatele NIKAS družstvo zahájeno insolvenční řízení vůči dlužníkovi CE WOOD, a.s., IČ: 60745479, se

sídlem ve Zlíně, Zlínské Paseky 3662 (nyní Stráže 3662); řízení je vedeno před Krajským soudem v Brně pod sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011. Usnesením ze dne 11. února 2011, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 8:10, uvedený soud konstatoval úpadek dlužníka a stanovil, že bude řešen konkursem. Současně ustanovil jeho insolvenčním správcem Mgr. Jiřího Ostravského a vyzval věřitele dlužníka, kteří doposud nepřihlásili své pohledávky, aby tak učinili do 30 dnů od okamžiku zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku. Přezkumné jednání i schůzi věřitelů, která se měla konat bezprostředně po skončení přezkumného jednání, svolal na 28. března 2011 v 8:30 hodin. Předmětné usnesení nebylo odůvodněno. Dne 11. března 2011 v 9:48 je insolvenční soud zveřejnil znovu, tentokrát již ale s odůvodněním.

3. Stěžovatel uplatnil v insolvenčním řízení 85 pohledávek z obchodního styku v celkové výši 209 059 102,02 Kč (poř. č. přihlášky: 2, poř. č. věřitele: 2). Ze seznamu pohledávek, zveřejněného dne 25. března 2011, vyplývá, že insolvenční správce z nich uznal pohledávky stěžovatele ve výši 773 878,11 Kč (konkrétně pohledávky č. 51, 52, 53, 70, 71, 72 a 84) a popřel pohledávky ve výši 205 542 910,24 Kč. K pohledávkám ve výši 2 742 313,67 Kč se nevyjádřil a jejich přezkoumání vyloučil do zvláštního přezkumného jednání. Jako podmíněná jím byla dále uznána přihláška pohledávky obchodní společnosti Javořice, a.s. (poř. č. přihlášky: 144, poř. č. věřitele: 133) ve výši 200 000 000 Kč, která měla představovat možnou budoucí újmu v důsledku zástavní smlouvy uzavřené dne 2. října 2009 mezi touto společností jako zástavcem a stěžovatelem jako zástavním věřitelem a ze smlouvy zástavní k movitým věcem ze dne 7. října 2009, jež zajišťovala pohledávky stěžovatele vůči dlužníkovi až do výše 200 000 000 Kč, a/nebo v důsledku nabytí účinnosti reorganizačního plánu ohledně obchodní společnosti Javořice, a.s. Pokud by stěžovatel dosáhl uspokojení své pohledávky z majetku této společnosti, pak by na straně dlužníka došlo v tomto rozsahu k bezdůvodnému obohacení na její úkor. Předmětná přihláška byla proto podána z procesní opatrnosti ve výši, ve které jsou podle uvedených zástavních smluv pohledávky stěžovatele vůči dlužníkovi zajištěny. Insolvenční správce uznal rovněž přihlášené pohledávky obchodní společnosti TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED (poř. č. přihlášky: 16, poř. č. věřitele: 16) ve výši 80 110 523,11 Kč, jež měly vzniknout z důvodu směnečného rukojemství za výstavce nezaplacené směnky vlastní společnosti Javořice, a. s., a obchodní společnosti QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS, v.o.s.; poř. č. přihlášky: 17, poř. č. věřitele: 17) ve výši 1 816 114,11 Kč, jež měla vzniknout z důvodu neuhrazení odměny za poskytnuté právní služby. Oddělený insolvenční správce JUDr. Stanislav Keršner uznal pohledávku Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci (poř. č. přihlášky: 127, poř. č. věřitele: 118), ve výši 47 573 898,62 Kč, která měla představovat neuhrazené pohledávky s příslušenstvím z titulu provedených přeprav, za opravy vozidel, kontroly provozu čističek a kotelen, z postoupených pohledávek z obchodního styku a z titulu nezaplacených úplat za postoupené pohledávky. Ve vztahu ke všem uvedeným pohledávkám jiných věřitelů učinil stěžovatel v průběhu přezkumného řízení popěrný úkon.

4. V průběhu přezkumného řízení podal stěžovatel návrh na jeho odročení z důvodu, že v insolvenčním rejstříku nebyl v zákonné lhůtě před termínem tohoto jednání, tj. nejpozději dne 25. března 2011 v 8:30 ve smyslu § 189 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), zveřejněn seznam přihlášených pohledávek jako celek. Přezkumné listy byly zveřejněny pouze k některým přihláškám, což mu mělo bránit v tom, aby se na přezkumné jednání a na ně

navazující schůzi věřitelů připravil. Insolvenční soud tento návrh nicméně zamítl svým usnesením, které je uvedeno v Protokolu o přezkumném jednání č. j. KSBŘ 39 INS 228/2011-B-27. Protože však v případě některých pohledávek stěžovatele (č. 56 až 69, č. 76 a 77 a č. 82 a 83) nebyl zveřejněn přezkumný list, bylo jejich přezkoumání vyloučeno do zvláštního přezkumného jednání.

5. Na přezkumném jednání, které se konalo dne 28. března 2011, bylo přezkoumáno 18 přihlášených pohledávek z celkového počtu přibližně 150, včetně pohledávek uplatněných přihláškami č. 16, 17 a 127; pohledávky uplatněné přihláškami č. 2 a 144 přezkoumány nebyly. Bezprostředně po ukončení přezkumného jednání se konala schůze věřitelů, na níž insolvenční soud přijal

a) usnesení, podle něhož věřitel CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci není oprávněn hlasovat na této schůzi věřitelů a věřitel FORESTINVEST Velké Karlovice, a.s. není oprávněn hlasovat o bodu 1 programu této schůze, tedy při rozhodování o hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka byla na přezkumném jednání popřena, pohledávka je vázána na podmínku nebo nebyla zjištěna (str. 4 Protokolu o schůzi věřitelů),

b) usnesení, podle něhož je stěžovatel na této schůzi věřitelů oprávněn hlasovat s pohledávkou ve výši 773 878,11 Kč (str. 4 téhož protokolu), a

c) usnesení, podle něhož věřitelé MVM MORAVA, s.r.o., a PASMÁN HOLDING, SA nemají právo hlasovat na této schůzi věřitelů (str. 5 téhož protokolu).

6. V další části se schůze věřitelů usnesla na tom, že věřitelům FINPEN a.s. a FORESTINVEST Velké Karlovice nepřiznává jimi požadované hlasovací práva (str. 5 a 6 Protokolu o schůzi věřitelů) a že dosavadní insolvenční správce má zůstat ve funkci (str. 7 téhož protokolu). Následně se konala volba věřitelského výboru. Ještě před hlasováním věřitelů insolvenční soud přijal

d) usnesení, podle něhož nebude při volbě v blíže specifikovaném rozsahu přihlíženo k hlasu věřitele Česká republika – Česká správa sociálního zabezpečení (str. 7 téhož protokolu).

Poté, co bylo hlasováno o jednotlivých návrzích na volbu členů nebo náhradníků věřitelského výboru, vyhlásil

e) usnesení, kterým se potvrzuje věřitelský výbor ve složení 1. člen: Česká republika – Česká správa sociálního zabezpečení, 2. člen: AREAS BRNO, spol. s r.o.), a 3. člen: Lesy města Prostějov, s.r.o., a dále náhradníci Lesy pod Hostýnem, s. r. o., za 2. člena a Utrecht Management, s. r. o. za 3. člena (str. 9 téhož protokolu).

7. Dne 19. září 2011 se konalo v pořadí druhé přezkumné jednání, na němž insolvenční soud přezkoumal dalších 13 přihlášek pohledávek, včetně přihlášky stěžovatele, evidované pod č. 2 (viz Protokol o druhém přezkumném jednání č. j. KSBŘ 39 INS 228/2011-B-67). Insolvenční správce uznal přihlášené pohledávky stěžovatele ve výši 3 516 191,78 Kč (z celkové výše 209 059 102,02 Kč), ostatní pohledávky ve výši 205 542 910,24 Kč popřel. Poslední přezkumné jednání se konalo dne 10. prosince 2012 a byly na něm přezkoumány 2 další přihlášené pohledávky (viz Protokol o druhém

přezkumném jednání č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-123). Schůze věřitelů již nově svolána nebyla.

III.

Argumentace stěžovatele

8. Stěžovatel má za to, že insolvenční soud svým postupem zasáhl do jeho základních práv a svobod. V první řadě mu vytýká, že dne 11. února 2011 bylo v insolvenčním rejstříku zveřejněno usnesení, kterým byl zjištěn úpadek úpadek a prohlášen konkurs na jeho majetek. Zveřejněna byla ovšem pouze jeho zkrácená verze, zatímco úplné znění tohoto usnesení bylo v insolvenčním řízení zveřejněno až 11. března 2011. Za těchto okolností měla lhůta 30 dnů pro přihlašování pohledávek uplynout teprve 11. dubna 2011, neboť pro běh této lhůty bylo relevantní zveřejnění rozhodnutí v plném znění, a nikoliv jen jeho zkrácené verze. Insolvenční soud zároveň neměl respektovat § 137 odst. 2 insolvenčního zákona, podle něhož musí být termín přezkumného jednání určen tak, aby se konalo ne dříve než po 7 dnech od uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, což v tomto případě znamenalo nejdříve 19. dubna 2011.

9. Ani insolvenční soud ani insolvenční správce podle stěžovatele nepostupovali tak, aby žádný z účastníků insolvenčního řízení nebyl nespravedlivě poškozen, nebo naopak zvýhodněn. Tak tomu bylo i v případě neodročení evidentně nepřipraveného přezkumného jednání, k němuž mělo dojít údajně z důvodu procesní ekonomie. V jeho důsledku totiž stěžovatel neměl odpovídající čas k přípravě na něj. Dodržena nebyla ani lhůta pro zveřejnění seznamu přihlášených pohledávek, která podle § 189 odst. 1 insolvenčního zákona činí 3 dny přede dnem konání přezkumného jednání. Částečný seznam byl zveřejněn až v pátek 25. března 2011 mezi 13:23 až 13:42 hodin. Účastníci řízení navíc zařadili na přezkumné jednání přihlášené pohledávky některých věřitelů, které byly stěžovatelem zpochybněny žalobami o určení neplatnosti právního úkonu ve smyslu § 231 odst. 2 insolvenčního zákona, aniž by o nich bylo v době konání přezkumného jednání rozhodnuto. Pohledávka Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci, byla dokonce uznána, čímž bylo zasaženo do řízení o žalobě o určení neplatnosti právních úkonů. Akceptovat nelze ani postup insolvenčního soudu, který nabádal stěžovatele, aby připustil přezkoumání svých pohledávek, přestože stěžovatel nebyl seznámen se stanoviskem insolvenčního správce k nim. Při tomto přesvědčování měl příslušný soudce dokonce naznačit, jak výhodné by pro věřitele mohlo být, jestliže by své pohledávky nechal přezkoumat, a to přestože již tou dobou měl k dispozici stanovisko insolvenčního správce, podle něhož měly být téměř všechny pohledávky stěžovatele popřeny.

10. Další okruh uplatněných námitek se týká nesprávnosti postupu insolvenčního správce a odděleného insolvenčního správce, kteří nepopřeli přihlášené pohledávky obchodních společností Javořice, a.s., TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.) a Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci. Vycházejí z právních závěrů obsažených v nálezu ze dne 1. července 2010 sp. zn. Pl. ÚS 14/10 (N 133/58 SbNU 67; 241/2010 Sb.) stěžovatel uvádí, že pokud by se uplatnil výklad, že neměl před účinností zákona č. 69/2011 Sb., tedy před 31. březnem 2011, popěrné právo, pak by jediná možnost zpochybnit pohledávky jiných věřitelů vedla právě přes obdobné oprávnění insolvenčního správce. Sám nicméně zastává výklad opačný, a proto nesprávný postup insolvenčního soudu spatřuje rovněž

v tom, že mu nebyla umožněna realizace jeho práva brojit proti pohledávkám jiných věřitelů. V seznamu přihlášených pohledávek jsou jím popřené pohledávky vedeny jako stěžovatelem nepopřené.

11. Uznání pohledávky obchodní společnosti Javořice, a.s. bylo podle stěžovatele zjevně v rozporu s § 183 odst. 3 věta druhá insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, z něhož vyplývá, že osoba, která poskytla zajištění, nemůže přihlásit pohledávku vedle věřitele, který přihlásil zajištěnou pohledávku. Zákon tuto situaci upravuje tak, že osoba poskytující zajištění se v rozsahu poskytnutého plnění ze zajištění stává ze zákona věřitelem namísto věřitele, který uplatnil zajištěnou pohledávku. Insolvenční správce si musel být této skutečnosti vědom, neboť v jiném případě postupoval přesně opačně a přihlášku odmítl z důvodu, že zajištěné pohledávky byly uplatněny věřitelem obligačním (usnesení ze dne 12. července 2010 č. j. KSBR 39 INS 1490/2010-P83-3). Tímto postupem, který byl v rozporu s předchozí rozhodovací praxí, insolvenční soud umožnil, aby ty samé pohledávky měly různý osud, a to v závislosti na tom, kdo je uplatňuje. Důsledkem je snížení váhy hlasů stěžovatele, jakož i jeho nižší uspokojení a s ním spojené porušení jeho základního práva vlastnit majetek podle čl. 11 Listiny. Stěžovatel byl v rozporu s § 5 písm. a) insolvenčního zákona nespravedlivě poškozen a nedovoleně znevýhodněn. Nadto bylo jeho právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy porušeno i tím, že insolvenční správce svůj postup nijak neodůvodnil.

12. Insolvenční soud měl stěžovateli odeprít jeho hlasovací práva na první schůzi věřitelů, neboť v rozporu s § 51 odst. 3 insolvenčního zákona o nich rozhodl tak, že je bez návrhu dlužníka, insolvenčního správce nebo některého z věřitelů omezil na rozsah odpovídající jeho pohledávkám ve výši 773 878,11 Kč. Tím mu bylo znemožněno účastnit se na rozhodnutí o tom, kdo bude insolvenčním správcem, a tedy kdo bude spravovat jeho pohledávku. Stejně tak mu bylo zamezeno rozhodnout o složení věřitelského výboru, který se společně s insolvenčním správcem významně podílí na správě majetkové podstaty. Stěžovatel tím byl nejen zásadním způsobem znevýhodněn, nýbrž byla v jeho případě porušena i zásada rovnosti zbraní. Nadto dodává, že soudem aplikovaná domněnka při hlasování na schůzi věřitelů, že pokud se věřitel na schůzi věřitelů zdrží hlasování, má se za to, že hlasuje proti, neměla žádnou zákonnou oporu.

13. Stěžovatel zdůrazňuje, že insolvenční zákon předpokládá konání pouze jednoho přezkumného jednání, přičemž výjimku z tohoto pravidla upravuje pouze v § 192 odst. 2 insolvenčního zákona, které za splnění v něm stanovených podmínek umožňuje vyloučit přihlášené pohledávky do zvláštního přezkumného jednání. Z tohoto důvodu se domnívá, že pokud na přezkumném jednání konaném dne 28. března 2011 nebylo možné přezkoumat všechny přihlášené pohledávky (přezkoumáno bylo pouze 18 z asi 150 přihlášek), insolvenční soud byl povinen toto jednání odročit za účelem toho, aby k jejich přezkoumání (nešlo-li o výše uvedenou výjimku) dojít mohlo. To zároveň znamená, že pakliže se za těchto okolností měla (první) schůze věřitelů konat bezprostředně po skončení přezkumného jednání, nemělo se tak stát již dne 28. března 2011, kdy ještě přezkumné jednání nebylo řádně skončeno, nýbrž teprve poté, co budou na přezkumném jednání přezkoumány i další přihlášené pohledávky. Nic na tom nemění ani praxe insolvenčních soudů, která konání více přezkumných jednání umožňuje, resp. která připouští vylučování pohledávek některých věřitelů do zvláštního (ve smyslu dalšího) přezkumného jednání. Jejím důsledkem je nepřipustný stav spočívající ve faktickém rozdělení věřitelů do dvou skupin. V první z nich jsou věřitelé, jejichž

pohledávky jsou přezkoumávány a zjištěny na přezkumném jednání, a kteří proto mají plná hlasovací práva. Druhá je naopak z přezkumného jednání vyloučena, v důsledku čehož má hlasovací práva pouze podmíněně, a to v závislosti na vůli věřitelů z první skupiny, resp. v závislosti na vůli insolvenčního soudu. Opět tak dochází k zásahu do ústavně zaručených základních práv, zejména k porušení zásady rovnosti zbraní.

14. Insolvenční správce začal se zkoumáním pohledávek stěžovatele přihlášených v pořadí druhou přihláškou až dne 11. března 2011, kdy byla doručena výzva k opravě nebo doplnění přihlášky přímo stěžovateli, a nikoliv jeho právnímu zástupci. K tomu stanovená lhůta 15 dnů přitom končila v den nařízeného přezkumného jednání. Ve výzvě pak insolvenční správce požadoval doložení pohledávek, o kterých již na jednání 9. února 2011 sám řekl, že jsou co do základu důvodné a že odpovídají účetnictví dlužníka, kterým byly v roce 2009 dvakrát uznány. Insolvenční soud je tehdy měl za doložené. Ohledně pohledávek jiných věřitelů, které insolvenční správce uznal, naopak nebylo požadováno ničeho nebo téměř ničeho. Uvedený postup vedl k tomu, že na přezkumném jednání dne 28. března 2011 nemohly být z údajných časových důvodů přezkoumány pohledávky stěžovatele. Přezkumný list k nim byl v insolvenčním rejstříku zveřejněn až dne 29. března 2011, přičemž obsahoval naprosto odlišné stanovisko insolvenčního správce, podle něhož většina pohledávek stěžovatele zanikla v důsledku odstoupení od obchodních kupních smluv, na základě kterých bylo stěžovatelem dodáno zboží úpadci. Jak bylo uvedeno výše, z právního hlediska jde o nesmysl jak vzhledem k textu předmětných smluv, tak vzhledem k § 351 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Tento obrat dává smysl pouze ve spojení s výše uvedenými ostatními kroky, které ve své spojitosti měly jednoznačně za cíl omezit stěžovatele jako největšího věřitele v uplatňování svých práv v insolvenčním řízení, tj. zejména v právu hlasovat na schůzi věřitelů o osobě insolvenčního správce. V projednávané věci je tak patrná řada zásahů insolvenčního soudu, které evidentně vybočily z mezí zákona, ačkoliv právě on by měl hlídat spravedlnost procesu pro všechny jeho účastníky. Stěžovatel nakonec nesouhlasí s tím, že v seznamu přihlášených pohledávek jsou jeho pohledávky, které uplatnil na základě exekutorského zápisu (tedy veřejné listiny), označeny jako nevykonatelné.

15. Nestandardní postup soudu a insolvenčních správců v projednávané věci postrádá podle stěžovatele jakýkoliv rozumný smysl. Soudem zdůrazňovaná procesní ekonomie sice vedla k velmi brzkému nařízení a následnému konání, resp. neodročení, přezkumného jednání, následně však soud zůstal v insolvenčním řízení nečinný. Z tohoto důvodu není vůbec zřejmé, jaký legitimní cíl je soudem a insolvenčními správci sledován. Je totiž nepřijemným faktem, že jejich postup lze logicky vysvětlit pouze tím, že v insolvenčním řízení existuje snaha o vytěsnění stěžovatele z insolvenčního řízení, resp. snaha favorizovat určitou skupinu věřitelů. Závěrem stěžovatel dodává, že veškeré jeho kroky činěné na úrovni podústavního práva (návrh na odročení, námitka podjatosti, popěrné úkony, žaloby o určení neplatnosti právních úkonů) jsou ignorovány nebo zamítány bez toho, aby měl možnost se tomuto počínání účinně bránit. Z tohoto důvodu se může domáhat ochrany svých práv jen prostřednictvím ústavní stížnosti.

IV.

Průběh řízení před Ústavním soudem

16. Ústavní soud si vyžádal spis vedený u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 (veřejně přístupný též v elektronické verzi), s jehož obsahem koresponduje výše uvedené shrnutí. Následně vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili k ústavní stížnosti.

17. Ústavní stížnost byla dne 20. července 2012 zveřejněna v insolvenčním spise pod č. j. KSBR 39 INS 228/2011-D-20, a tudíž se s jejím obsahem mohli seznámit i všichni ostatní účastníci insolvenčního řízení.

IV./a

Vyjádření Krajského soudu v Brně

18. Krajský soud v Brně se vyjádřil prostřednictvím soudkyně Mgr. Evy Krčmářové, která tento spis převzala jako zastupující soudkyně v souladu s rozvrhem práce z důvodu, že v první polovině listopadu 2011 byl dočasně zproštěn funkce soudce Mgr. Jan Kozák, jemuž byla tato věc původně přidělena. Své vyjádření ze dne 21. listopadu 2011 proto podal s výhradou, že vzhledem k uvedené změně v obsazení soudu není schopen poskytnout Ústavnímu soudu jakékoliv autentické informace o motivaci insolvenčního soudu v době, kdy činil postupy kritizované stěžovatelem.

19. Úvodem svého vyjádření vyslovil insolvenční soud pochybnost ohledně přípustnosti ústavní stížnosti, která v podstatné části nesměřuje vůči rozhodnutí soudu, nýbrž vůči jeho postupu. Ve vztahu k jednotlivým námitkám stěžovatele pak uvedl, že ačkoliv dne 11. února 2011 bylo zveřejněno pouze zkrácené znění rozhodnutí o prohlášení konkursu (č. j. KSBR 39 INS 228/2011-A-23), případné vady jeho odůvodnění nemohly být důvodem jeho nicotnosti a nelze mu proto upřít, že vyvolalo právní následky. Stěžovatel navíc v rámci přezkumného jednání nevznesl námitky proti konstatování insolvenčního soudu učiněnému v jeho úvodu, že oznámení o svolání přezkumného jednání bylo uveřejněno v insolvenčním rejstříku již 11. února 2011. Termín konání tohoto jednání byl proto určen plně v souladu s § 136 odst. 2 písm. g) a § 137 odst. 2 insolvenčního zákona.

20. Argumentace stěžovatele je podle insolvenčního soudu nesprávná i v té části, ve které je namítáno neodročení přezkumného jednání. Vychází totiž z chybného počítání lhůty podle § 189 odst. 3 insolvenčního zákona, která je obdobná konstrukci použité např. v § 153b odst. 1 občanského soudního řádu. Třetím dnem počítaným zpětně od pondělí 28. března 2011 (kterýžto den se do běhu lhůty nezapočítává) je právě pátek 25. březen 2011, kdy byly příslušné seznamy v souladu se zákonem zveřejněny. Údaj o hodině a minutě zveřejnění je pro počítání běhu lhůt určených podle dnů právně bez významu. Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje podle seznamu, který připravuje insolvenční správce a jehož úpravy soud sám neprovádí. Skutečnost, že stěžovatel napadl některé pohledávky žalobou podle § 231 odst. 2 insolvenčního zákona, jejich přezkumu nijak nebrání.

21. Domnívá-li se stěžovatel, že insolvenční správce nebo zvláštní správce uznáním některých pohledávek porušili své povinnosti, má vůči nim k dispozici žalobu na náhradu škody tím způsobenou. V žádném případě není namístě zásah Ústavního soudu, když stěžovatel potud dozajista nevyčerpal všechny procesní prostředky k nápravě údajně nesprávného stavu. Představa, že by každé uznání pohledávky insolvenčním správcem (jež je ve výlučné pravomoci insolvenčního správcem a do kterého není

insolvenční soud oprávněn zasáhnout) bylo důvodem k zásahu Ústavního soudu, je nesprávná. Tím by se totiž ocitl v roli další instance zkoumajícího „správnost“, a nikoliv „ústavnost“ postupů insolvenčního správce. Jakkoliv byla otázka účinků popření pohledávky věřitelem v době konání přezkumného jednání sporná, praxe obecných soudů se prostřednictvím odvolacích soudů po počátečním váhání ustálila v závěru, že i popěrným úkonem věřitelů realizovaným po vydání nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/10 mají být přiznány odpovídající účinky [srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. srpna 2011 sp. zn. MSPH 60 INS 628/2011, VSPH 715/2011 nebo usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. září 2011 sp. zn. KSBR 24 (28) INS 11584/2010, 2 VSOL 337/2011]. Proti usnesení insolvenčního soudu o neúčinnosti popření (o tom, že se k popření nepřihlíží), je navíc přípustné odvolání, což znamená, že i v případě negativního postoje insolvenčního soudu k účinkům popření má stěžovatel k dispozici obranu ve formě instančního soudního přezkumu. Po vyjasnění okruhu úkonů, jež může zastupující soudkyně ve věci činit, tedy bude ohledně stěžovatelových popěrných úkonů nepochybně postupováno způsobem odpovídajícím účinnému popření pohledávky. Ve stejné logice lze zároveň přiznat právní účinky i popěrnému úkonu stěžovatele ve vztahu k přihlášené pohledávce obchodní společnosti Javořice, a.s. Insolvenční soud upozorňuje, že v případech, kde osoby, od kterých může věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, přihlásily pohledávku v rozporu s jeho § 183 odst. 3, není oprávněn takto přihlášenou pohledávku odmítnout. V případě předmětné pohledávky navíc zatím nedošlo k jejímu přezkoumání (nebyla předmětem přezkumu ani na prvním přezkumném jednání z 28. března 2011, ani na druhém z 19. září 2011), pročež zatím nebyla vyjasněna její podstata ve smyslu § 183 insolvenčního zákona.

22. Ve vztahu k námitce odepření hlasovacích práv insolvenční soud podotkl, že z jeho protokolu je zřejmé, že návrh na rozhodnutí o hlasovacím právu věřitele (i prostřednictvím odkazu na závěry vtělené do přezkumného listu o stěžovatelových pohledávkách) uplatnil ve shodě s § 51 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011. Stěžovatel na schůzi věřitelů proti jeho postupu nevzněl žádné výhrady, ani se o nápravu tohoto stavu přímo na schůzi věřitelů včas nepokusil. Nevyužil ani prostředky nápravy, které mu v této souvislosti nabízí insolvenční zákon, např. návrh či podnět ke svolání další schůze věřitelů se stejným programem ve smyslu jeho § 47, při kterém by tvrzené pochybení mohlo být napraveno bez zásahu Ústavního soudu. Pakliže se stěžovatel na schůzi věřitelů zdržel hlasování, znamená to, že nehlasuje „pro“, a tudíž je logické, že se jeho hlas považuje za hlas „proti“ návrhu.

23. Insolvenční soud nesouhlasí s námitkou, že insolvenční zákon zná (s výjimkou zvláštního přezkumného jednání podle § 192 odst. 4 insolvenčního zákona, o které v projednávané věci nešlo) pouze jedno přezkumné jednání, které trvá do doby, než jsou přezkoumány všechny včas a řádně přihlášené pohledávky. Podle praxe insolvenčních soudů (stejně jako předtím praxe k neukončenému procesu odstraňování vad přihlášky) nemusí být (ač je vhodné, aby bylo) přezkumné jednání svolané rozhodnutím o úpadku jediným přezkumným jednáním. To ostatně předpokládá i § 137 odst. 2 insolvenčního zákona, jež v daných souvislostech tím, že používá obratu „termín prvního přezkumného jednání“, dostatečně jasně naznačuje, že je-li to zapotřebí, může být svoláno i „druhé“ přezkumné jednání. Ústavní stížnost tedy v dotčeném ohledu buduje své závěry na opomenutí příslušných ustanovení insolvenčního zákona.

24. Závěrem insolvenční soud poznamenal, že stěžovatel, jenž namítá nepřezkoumání svých pohledávek insolvenčním správcem, nemůže v této části ústavní stížnosti těžit z vlastní neopatrnosti a nedbalosti. Určujícím (a prvotním) důvodem, pro který nemohly být jeho pohledávky přezkoumány již při prvním přezkumném jednání, byla skutečnost, že nebyl schopen přihlásit pohledávky řádně (příhláška měla vady vyžadující jejich odstranění). Ostatně, průběh druhého přezkumného jednání (při němž byla stěžovatelova pohledávky popřena) potvrzuje, že stěžovatel by na tom byl z hlediska práv, jejichž ochrany se touto argumentací domáhá, stejně, i kdyby přezkum jeho pohledávek mohl proběhnout při prvním přezkumném jednání. Ze všech těchto důvodů by ústavní stížnost měla být odmítnuta.

IV./b

Vyjádření insolvenčního správce

25. Insolvenční správce Mgr. Jiří Ostravský ve svém vyjádření ze dne 18. listopadu 2011 vyslovil názor, že předmětná ústavní stížnost staví Ústavní soud do pozice další přezkumné instance obecného soudnictví. I kdyby připustil, že v projednávané věci mohlo dojít k nějakému porušení ústavně zaručených práv, mohlo se tak stát pouze v intenzitě natolik nízké, že se o ochraně ze strany Ústavního soudu nedá hovořit. Ve shodě s insolvenčním soudem konstatuje, že přezkumné jednání nebylo nařízeno předčasně, neboť zveřejnění (byť zkráceného) usnesení o úpadku v insolvenčním rejstříku vyvolalo právní účinky, jež jsou se zveřejněním rozhodnutí o úpadku a o jeho řešení konkursem spojeny.

26. V další části svého vyjádření uznal, že při zveřejnění kompletního seznamu pohledávek nebyla dodržena lhůta tří dnů před konáním přezkumného jednání ve smyslu § 189 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, což bylo způsobeno výjimečnou skutkovou i právní složitostí pohledávek stěžovatele. Nebylo povinností správce tyto pohledávky uznat, k čemuž podrobně uvádí důvody, které jej vedly k názoru opačnému. Rovněž nelze opominout, že nedodržením předmětné lhůty nevznikla stěžovateli žádná újma. Stěžovatel dostal na výběr, zda chce, aby jeho pohledávky byly přezkoumány již na přezkumném jednání dne 28. března 2011, anebo až na přezkumném jednání dalším, přičemž se rozhodl pro druhou alternativu. V důsledku toho byly přezkoumány až na přezkumném jednání konaném dne 19. září 2011, přičemž až do té doby mohl jako věřitel libovolně nakládat se svou přihláškou. Názor stěžovatele, podle něhož do rozhodnutí o žalobě na neplatnost právního úkonu, který založil přihlášenou pohledávku, je podle názoru insolvenčního správce nesprávný a bez jakékoliv ústavněprávní relevance.

27. Pokud jde o rozhodnutí insolvenčního správce, jimiž uznal pohledávky, jejichž platnost byla (při tehdejší absenci popěrného práva) rozporována stěžovatelem, insolvenční správce uvádí, že v současné době již není pochyb o tom, že insolvenční věřitelé disponovali již před novelou insolvenčního zákona popěrným právem. Ve svém vyjádření se podrobně zabýval i otázkou uznání pohledávky obchodní společnosti Javořice, a. s. Podle jeho názoru bylo smyslem § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, promítnutí těch hmotněprávních poměrů, kde se osoba zajišťující závazek úpadce dostane plněním věřiteli sama do právní pozice původního věřitele (např. v případě ručení). Tato situace však nenastává v případě zástavního práva. Zástavní dlužník se totiž plněním za obligačního dlužníka nedostává do právní pozice původního věřitele, nýbrž do pozice nového věřitele z titulu

bezdůvodného obohacení. Hmotněprávní pohledávka zástavního dlužníka je dána z jiného důvodu než pohledávka původního věřitele. Argumentace opačným postupem v jiné věci není pro posouzení ústavní stížnosti relevantní, když navíc v té, na kterou poukazuje stěžovatel, se jednalo o pohledávky z titulu nějaké formy ručení (tedy z jiného důvodu). Za nesmyslný označil insolvenční správce i závěr o tom, že z důvodu podmíněného uznání pohledávky uvedené společnosti vznikla stěžovateli újma v podobě nižšího uspokojení jeho pohledávek, neboť jakýkoliv nárok v insolvenčním řízení by ji mohl vzniknout pouze v případě, že by plnila v téže výši z titulu zástavního práva. Společnost Javořice, a.s. se rovněž neúčastnila dotčené schůze věřitelů, a tudíž na ni ani nehlasovala.

28. Případné pochybení spočívající v tom, že o hlasovacích právech stěžovatele bylo rozhodnuto soudem podle § 51 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011, bez návrhu, v žádném případě nedosahuje ústavněprávní intenzity. V tomto směru stěžovatel odkazuje na některá rozhodnutí Ústavního soudu, v nichž tento zaujal zdrženlivý postoj ve vztahu k přezkumu procesních rozhodnutí v insolvenčním řízení. O důležitosti napadeného rozhodnutí z hlediska možného zásahu do základních práv a svobod stěžovatele svědčí i to, že v jeho případě zákonodárce nezakotvil ani opravný prostředek.

29. Konstrukce stěžovatele o nekončícím (odročovaném) přezkumném jednání a o zvláštním přezkumném jednání jsou podle insolvenčního správce na první pohled nekompatibilní jak s textem zákona, tak s masivní insolvenční praxí. Kupříkladu § 137 odst. 3 insolvenčního zákona hovoří o tom, že schůze věřitelů se má konat po skončení přezkumného jednání. Pokud by se skončením přezkumného jednání minil až okamžik, kdy jsou přezkoumány zásadně všechny přihlášky (jak navrhuje stěžovatel), konala by se schůze věřitelů v naprosto neurčitý časový okamžik, a to i s ohledem na pohledávky zahraničních věřitelů, kterým lhůty k podání přihlášek plynou zcela individuálně. V ustanovení § 137 odst. 2 insolvenčního zákona se také výslovně hovoří o prvním přezkumném jednání, což implikuje možnost konání dalších přezkumných jednání. Ve vztahu k zařazení přezkumu pohledávek na zvláštní přezkumné jednání stěžovatel poznamenává, že se tak stalo ze stěžovatelova vlastního rozhodnutí. Kromě toho není v zákoně zakotvena žádná posloupnost, v jaké by měl správce přihlášené pohledávky přezkoumávat. Takovéto hledisko by nakonec bylo i kontraproduktivní, např. když se správce hned na začátku na určité pohledávce „zasekne“ a kvůli jejímu řešení nestihne analyzovat desítky dalších v zásadě triviálních pohledávek jiných věřitelů. V této optice nemůže překvapit, že analýza pohledávek stěžovatele probíhala celou dobu od rozhodnutí o úpadku a skončila až několik málo dní před přezkumem. Závěrem svého vyjádření navrhl insolvenční správce odmítnout ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

IV./c

Vyjádření odděleného insolvenčního správce

30. Oddělený insolvenční správce JUDr. Stanislav Keršner se k ústavní stížnosti nevyjádřil.

IV./d

Replika stěžovatele

31. Stěžovatel ve své replice ze dne 16. února 2012 reagoval na obě výše uvedená vyjádření účastníků řízení, přičemž setrval na svém původním návrhu i argumentaci. Ve vztahu k argumentaci insolvenčního soudu dodal, že ústavní stížnost je přípustná, neboť směřuje proti rozhodnutí soudu a tzv. jinému zásahu orgánu veřejné moci, vůči nimž nelze podat opravný prostředek. Dále zdůraznil, že sám nebrojí proti nedostatkům odůvodnění zkráceného znění rozhodnutí o úpadku, nýbrž pouze proti tomu, že nebyla dodržena lhůta k nařízení přezkumného jednání, která se mohla odvíjet teprve od zveřejnění tohoto usnesení v plném znění. Zpochybňuje i závěr insolvenčního soudu, podle něhož existuje konstantní judikatura v otázce popěrného práva věřitelů, kdy je popěrný úkon učiněn v insolvenčním řízení, v němž byl úpadek dlužníka zjištěn před účinností novely insolvenčního zákona provedené zákonem č. 69/2011 Sb.

32. Rozhodnutí insolvenčního soudu o hlasovacích právech podle § 51 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011, bez návrhu považuje stěžovatel za obcházení zákona. Iniciováním další schůze věřitelů by nicméně akceptoval v ústavní stížnosti popsany protiústavní procesní postup insolvenčního soudu. Praxe konání více přezkumných jednání je podle jeho názoru v rozporu s ústavním pořádkem, protože umožňuje insolvenčním správcům rozdělovat věřitele do dvou kategorií s různým procesním postavením. Ustanovení § 137 odst. 2 věta druhá insolvenčního zákona se týká oddlužení, o které ovšem v předmětném insolvenčním řízení nejde. Nadto výrazem „první přezkumné jednání“ je třeba vyložit v tom smyslu, že insolvenční zákon umožňuje konání zvláštního přezkumného jednání (případně i několika zvláštních přezkumných jednání) podle § 192 odst. 2 insolvenčního zákona, které se z povahy věci musí konat až jako druhé či další v pořadí.

33. V další části svého vyjádření se stěžovatel zabýval argumentací insolvenčního správce. Předně uvedl, že jeho právní závěr, podle něhož se k nastoupení účinků doručení vyžaduje, aby bylo rozhodnutí doručeno v úplném znění, má oporu v nález z dne 27. srpna 2009 sp. zn. II. ÚS 264/09 (N 190/54 SbNU 351). Protože dne 11. února 2011 bylo zveřejněno (a tudíž doručeno) pouze zkrácené znění rozhodnutí o úpadku, a nikoliv rozhodnutí jako celek, nelze od tohoto okamžiku počítat lhůtu k podání přihlášek pohledávek. Insolvenční správce podle stěžovatele nedostal své povinnosti vykonávat svou činnost tak, aby neporušoval ústavně zaručená základní práva a svobody, ačkoliv bylo jeho povinností je chránit. Přezkum přihlášek měl probíhat chronologicky, přičemž jestliže byly některé pohledávky založeny na složitém skutkovém základě, insolvenční správce je měl přezkoumat co nejdříve. V projednávané věci nakonec stihl přezkoumat daleko složitější pohledávky než pohledávku stěžovatele, včetně pohledávky společnosti Javořice, a.s. Tím se dopustil diskriminačního postupu, který byl zvýrazněn tím, že v případě jiných věřitelů k výzvě k doplnění svých přihlášek nepřikročil, když kladl rozdílné nároky na přihlášky pohledávek. Výsledek přezkumu její přihlášky byl navíc ten, že přestože podle insolvenčního správce zajištěné pohledávky ve své většině neexistují (byly jím popřeny), pohledávka uplatněná uvedenou společností z titulu zajištění (zástavního práva) existuje (byla jím uznána). Insolvenční správce tak vlastně dospěl k závěru o existenci zajištění neexistujících pohledávek.

34. Insolvenční správce zamlčel, v čem spatřuje důvody neexistence pohledávek, resp. zveřejnil je až na přezkumném jednání dne 28. března 2011, čímž stěžovateli znemožnil, aby na ně mohl do konce tohoto přezkumného jednání reagovat. V tomto smyslu je třeba nahlížet i na jeho „možnost volby“, zda mělo k přezkumu jeho

pohledávek dojit na tomto nebo zvláštním přezkumném jednání. Pokud by neodmítl nabídku insolvenčního soudu, byly by jeho pohledávky popřeny již na prvně uvedeném jednání, aniž by měl jakoukoliv možnost popření předejít.

35. Nesouhlas vyjádřil stěžovatel i se závěrem, že se § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. prosince 2013, neuplatní v případě zástavního dlužníka. Z hlediska insolvenčního práva je podstatné, že nároky stěžovatele a zástavního dlužníka Javořice, a.s. vůči obligačnímu dlužníkovi (úpadci) se vzájemně vylučují, což je řešeno právě v uvedeném ustanovení, podle něhož nemůže zástavní dlužník přihlásit svou pohledávku, jestliže je již přihlášen věřitel. Jen takovýto výklad označuje stěžovatel za ústavně konformní.

36. Ve vztahu k judikatuře Ústavního soudu, na kterou odkázal insolvenční správce, stěžovatel uvedl, že z jejího hlediska je pro hodnocení postupu insolvenčního soudu a insolvenčního správce podstatné to, zda byla v konkrétním případě poskytována ochrana práv věřitelů. V předmětném řízení tomu tak ovšem nebylo, neboť insolvenční správce se nijak nepokusil získat zpátky majetek úpadce, který měl být z jeho majetkové podstaty zcizen „v důsledku masivního prodeje“. Nijak se nepokusil o objasnění, co se stalo s majetkem za asi 250 mil. Kč. Podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona přitom platí, že nepodá-li insolvenční správce v prekluzivní lhůtě jednoho roku ode dne účinků rozhodnutí o úpadku odpůřčí žalobu, odpůřčí nárok zanikne. Nadto insolvenční správce nestihl včas přezkoumat pohledávky některých věřitelů. Na přezkumném jednání dne 28. března 2011 byly přezkoumány pohledávky uplatněné jen v 18 z asi 150 přihlášek pohledávek, další jejich část byla přezkoumána až dne 19. září 2011 a zbylá část dokonce doposud přezkoumána nebyla. Kromě toho nebyla doposud vyjasněna ani otázka pasiv majetkové podstaty majetku. Je to naopak stěžovatel, kdo musí insolvenčního správce upozorňovat na možné úniky majetku, ze kterého by mohli být uspokojováni věřitelé úpadce. Insolvenční soud ani věřitelský výbor v tomto směru nápravu nesjednaly.

37. Závěrem své repliky stěžovatel upozornil na to, že insolvenční soud a insolvenční správce mají moc předem určit průběh insolvenčního řízení tím, jak provedou přezkum pohledávek, jak bude ustaven věřitelský výbor a kdo bude jmenován insolvenčním správcem. Proti uplatnění této moci neexistuje na úrovni podústavního práva možnost obrany. Z tohoto důvodu musejí oba postupovat v insolvenčním řízení se zvláštním zřetelem na ústavně zaručená základní práva účastníků insolvenčního řízení, protože na jejich činnost v mnoha ohledech bezprostředně nedohlží odvolací instance. Pokud přitom tyto subjekty selhávají, pak nezbyvá než zásah Ústavního soudu. Předmětná ústavní stížnost má navíc i obecný dosah, protože se jí brojí proti praxi insolvenčního soudu, který neprovádí přezkum pohledávek na jednom přezkumném jednání, ale i na zvláštních přezkumných jednáních, která jsou nařizována v rozporu s insolvenčním zákonem. Insolvenční správce nesmí postupovat libovolně a vybírat si, které pohledávky budou na přezkumném jednání přezkoumávány. Konečně stěžovatel poukazuje na okolnost, že některé zásahy do ústavně zaručených základních práv stěžovatele jsou insolvenčním soudem a insolvenčním správcem obhajovány s poukazem na pouhý jazykový výklad ustanovení insolvenčního zákona, navíc vytržených z kontextu.

IV./e

Změna soudce zpravodaje

38. Soudcem zpravodajem byl v projednávané věci původně určen soudce František Duchoň, jehož funkce zanikla uplynutím dne 6. června 2012, kdy skončilo jeho funkční období. Následně byl v souladu s rozvrhem práce určen novým soudcem zpravodajem Pavel Rychetský.

IV./f

Upuštění od ústního jednání

39. Ve smyslu § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo lze očekávat další objasnění věci.

V.

Podmínky projednání ústavní stížnosti

40. Předtím, než mohl Ústavní soud přistoupit k věcnému přezkumu napadených rozhodnutí a postupu, musel se vypořádat s otázkou, zda k tomu jsou splněny všechny zákonem stanovené podmínky. Vzhledem k tomu, že stěžovatel formuloval v petitu ústavní stížnosti dvanáct samostatných stížnostních návrhů, se přitom v první řadě zabýval otázkou, zda a v jakém rozsahu je jeho ústavní stížnost přípustná.

V./a

Obecně k přípustnosti ústavní stížnosti proti některým rozhodnutím přijatým v insolvenčním řízení

41. Z ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, plyne, že ústavní stížností se lze domáhat ochrany základních práv a svobod jen proti rozhodnutím „konečným“, tj. rozhodnutím o posledním procesním prostředku, který zákon poskytuje k ochraně práva. Zpravidla půjde o ta rozhodnutí, jimiž se soudní či jiné řízení končí. Splnění těchto podmínek lze nicméně připustit i v případě nemeritorních rozhodnutí, která jsou způsobilá bezprostředně a citelně zasáhnout do základních práv stěžovatele a která tvoří samostatnou uzavřenou součást řízení, přestože řízení ve věci samé dosud neskončilo [srov. např. nález ze dne 12. ledna 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53) nebo stanovisko pléna ze dne 23. dubna 2013 sp. zn. Pl. ÚS-st. 35/13 (ST 35/69 SbNU 859; 124/2013 Sb.), bod 2].

42. K posouzení toho, zda jsou v případě nemeritorního rozhodnutí obě uvedené podmínky přípustnosti splněny, nepostačuje pouhé konstatování, že jej nelze napadnout opravným prostředkem. Rovněž musí být zvažován význam tohoto rozhodnutí z hlediska řízení jako celku (jeho výsledku) a efektivnost a nezbytnost jeho zrušení k tomu, aby byla dotčenému účastníkovi efektivně poskytnuta ochrana jeho základních práv a svobod. Jestliže by totiž vyloučení opravného prostředku bylo opodstatněno tím, že nezákonnost nebo nesprávnost určitého nemeritorního rozhodnutí mohla mít z hlediska základních práv a svobod nanejvýš nepatrný průmět do výsledku řízení nebo by se jejich ochrany bylo možné domoci jiným způsobem v dalším průběhu řízení, pak by jen stěží mohl obstát závěr, že by měl mít dotčený jednotlivec pro tyto případy k dispozici přímo ústavní stížnost. Její přípustnost by zde vylučoval její účel, jakož i její subsidiarita vůči ostatním zákonným procesním prostředkům ochrany práva.

43. Ústavní stížnost směřuje v první řadě proti rozhodnutím insolvenčního správce, jimiž byla co do pravosti, výše nebo pořadí uznána nebo popřena přihlášená pohledávka některého z přihlášených věřitelů. Tato rozhodnutí mají sice toliko formu stanoviska vyjádřeného v seznamu přihlášených pohledávek (§ 189 insolvenčního zákona), jenž je přílohou protokolu z přezkumného jednání, v případě, že tyto pohledávky byly přezkoumány na přezkumném jednání, však jimi dochází k závaznému určení některých práv a povinností věřitele v rámci insolvenčního řízení, zahrnujících hlasování a účast ve věřitelských orgánech, či právo na poměrné uspokojení jeho pohledávky. Účinky těchto rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak, mohou být překonány pouze rozhodnutím soudu nebo smírem, kterým se skončí příslušný incidenční spor, nebo zpětvzetím popření pohledávky. Vzhledem k tomu, že insolvenční správce uznáním nebo popřením přihlášené pohledávky autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech věřitelů, nelze mu v rámci tohoto právního vztahu přiznat rovnoprávné postavení. Při výkonu své činnosti nevystupuje jako jejich zástupce, nýbrž vykonává zákonem svěřenou pravomoc (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 14/10, oddíl V).

44. Ústavní soud považoval v minulosti za přípustnou ústavní stížnost, která směřovala proti rozhodnutí insolvenčního správce o popření nebo nepopření přihlášené pohledávky podle insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011, tedy podle zákonné úpravy, která nepřipouštěla popření pohledávky jednotlivými věřiteli (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 14/10, usnesení ze dne 18. února 2010 sp. zn. II. ÚS 1412/09). Podle tehdejší zákonné úpravy totiž věřitelé neměli jiný právní prostředek, kterým by mohli dosáhnout popření pohledávky jiného věřitele, než její popření insolvenčním správcem (usnesení ze dne 19. února 2014 sp. zn. I. ÚS 2832/11, bod 13). Ke změně relevantní právní úpravy došlo až novelou provedenou zákonem č. 69/2011 Sb., která v § 192 odst. 1 insolvenčního zákona (jde o ustanovení, jež bylo před touto novelou částečně zrušeno nálezem sp. zn. Pl. ÚS 14/10) zakotvila popěrné právo věřitelů. Na rozdíl od popěrného úkonu insolvenčního správce nemá popření pohledávky věřitelem vliv na hlasovací právo věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena (§ 51 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 31. března 2011), o rozsahu jejich hlasovacího práva však může na návrh dlužníka, insolvenčního správce nebo některého z věřitelů s ohledem na spornost pohledávky rozhodnout jinak insolvenční soud (§ 51 odst. 3 insolvenčního zákona, v témže znění). Tím do budoucna pozbyly relevanci důvody, které původně opodstatňovaly závěr o přípustnosti ústavní stížnosti proti těmto rozhodnutím insolvenčního správce. Závěr o její nepřipustnosti se ovšem uplatní pouze tehdy, bylo-li toto rozhodnutí vydáno podle insolvenčního zákona ve znění účinném od 31. března 2011 (odlišně Ústavní soud postupoval pouze v usnesení sp. zn. I. ÚS 2832/11, v němž se však otázkou přípustnosti ústavní stížnosti výslovně nezabýval). V případě, že bylo vydáno na základě předchozí právní úpravy, je ústavní stížnost proti němu nadále přípustná.

45. Požadavek konečnosti rozhodnutí, byť jen ve vztahu k určité specifické fázi insolvenčního řízení, není v případě předmětného stanoviska insolvenčního správce splněn v případě, že přihlášená pohledávka nebyla přezkoumána na příslušném přezkumném jednání. Je tomu tak z toho důvodu, že teprve poté z něj lze vyvozovat výše uvedené právní následky pro další průběh insolvenčního řízení. Zároveň již v tomto období nemůže insolvenční správce své stanovisko změnit (§ 192 odst. 2 insolvenčního zákona *a contrario*).

46. Jsou-li splněny výše uvedené podmínky přípustnosti ústavní stížnosti proti rozhodnutí insolvenčního správce, Ústavní soud věcně projedná předmětnou ústavní stížnost přihlášeného věřitele pouze za předpokladu, že napadeným rozhodnutím byla popřena jeho přihlášená pohledávka nebo uznána přihlášená pohledávka jiného věřitele. Jen v těchto případech by totiž tato rozhodnutí mohla mít negativní vliv na rozsah jeho práv v rámci insolvenčního řízení, včetně toho, v jaké výši budou jím přihlášené pohledávky uspokojeny.

47. Pokud jde o jednotlivá rozhodnutí přijatá na schůzi věřitelů, Ústavní soud se musel zvláště vypořádat s otázkou přípustnosti ústavní stížnosti nejen ve vztahu k usnesením, která v jejím průběhu činí insolvenční soud, nýbrž též k usnesením přijímaným přímo schůzí věřitelů (bez následného potvrzení ze strany insolvenčního soudu). Schůze věřitelů představuje zvláštní formu jednání insolvenčního soudu, která umožňuje zohlednit stanovisko jednotlivých věřitelů při přijímání některých rozhodnutí v rámci insolvenčního řízení. Současně jí ale lze přiznat i postavení zvláštního orgánu, který v určitém rozsahu (v závislosti od konkrétního oprávnění) přímo vykonává státní moc. Je pravidlem, že kterýkoliv z věřitelů, kteří hlasovali proti přijetí usnesení schůze věřitelů, může v průběhu této schůze navrhnout zrušení tohoto usnesení. Insolvenční soud přitom návrhu vyhoví, jestliže usnesení odporuje společnému zájmu věřitelů (§ 54 insolvenčního zákona). Výjimku představují pouze její usnesení podle § 29 odst. 1 (odvolání a ustanovení insolvenčního správce) nebo § 51 odst. 1 insolvenčního zákona (rozhodnutí o hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena) a dále usnesení o způsobu řešení dlužníkovy úpadku, o reorganizačním plánu nebo o způsobu oddlužení.

48. Podmínka přípustnosti ústavní stížnosti je splněna v případě usnesení schůze věřitelů, kterým se podle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona odvolává insolvenční správce nebo kterým se ponechává ve své funkci. Hlasování o dosavadním insolvenčním správci je podle § 48 odst. 2 insolvenčního zákona obligatorní součástí programu schůze věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání. Smyslem tohoto oprávnění, jakož i navazujícího oprávnění ustanovit nového insolvenčního správce, je posílení postavení věřitelů, kteří takto mohou přímo rozhodovat o jeho osobě. Insolvenční soud nemůže odvolání jím ustanoveného insolvenčního správce nijak zvrátit. V případě tohoto usnesení ani nerozhoduje o návrhu na jeho zrušení, ani jej svým usnesením nepotvrzuje (jak je tomu např. v případě rozhodnutí o způsobu řešení úpadku) či nenahrazuje (jak je tomu v případě usnesení podle § 51 odst. 1 věta za středníkem, kterým se rozhoduje o hlasovacích právech věřitelů, jejichž pohledávka byla popřena v případě, že jim tato hlasovací práva nepřiznala schůze věřitelů). Insolvenčního správce ustanoveného schůzí věřitelů zároveň může nepotvrdit jen za předpokladu, že nesplňuje zákonem stanovené podmínky.

49. Nesprávný postup insolvenčního soudu, který předchází usnesení schůze věřitelů, včetně jeho rozhodování o hlasovacích právech, může ve svém důsledku znamenat zkrácení práv jednotlivých věřitelů. Případné porušení jejich ústavně zaručených základních práv, k němuž by takto mohlo dojít, by totiž nebylo možné napravit ani v dalších fázích insolvenčního řízení. Schůze věřitelů by sice podle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona mohla i poté navrhnout odvolání insolvenčního správce, tomuto návrhu by již ovšem insolvenční soud nemusel vyhovět. O odvolání by zde již nerozhodovala přímo schůze, nýbrž právě insolvenční soud, který by měl mnohem širší možnost uvážení (k odvolání musí existovat důležité důvody). Usnesení podle § 29

odst. 1 insolvenčního zákona by mohla schůze věřitelů později přijmout pouze v případě, že v důsledku rozhodnutí insolvenčního soudu o odmítnutí přihlášky pohledávky dojde k takové změně v osobách věřitelů nebo výši jejich pohledávek, která by měla vliv na výsledek původně přijatého usnesení o odvolání nebo ponechání insolvenčního správce (§ 30 odst. 2 insolvenčního zákona). Lze tedy shrnout, že jediný prostředek, kterým by se dotčený věřitel mohl domoci ochrany proti výše uvedenému zásahu, tak představuje ústavní stížnost. Zrušením příslušného usnesení schůze věřitelů by vznikla insolvenčnímu soudu povinnost opětovně svolat schůzi věřitelů a umožnit tak věřitelům, aby mohli řádně uplatnit své zákonem přiznané právo.

50. Povahu konečného rozhodnutí ve vztahu k určité dílčí fázi insolvenčního řízení má i usnesení, kterým insolvenční soud podle § 57 odst. 3 insolvenčního zákona potvrzuje členy a náhradníky věřitelského výboru, kteří byli zvoleni schůzí věřitelů. Jak vyplývá z § 58 insolvenčního zákona, věřitelskému výboru jsou v rámci insolvenčního řízení svěřeny významné funkce, mezi něž patří např. dohled nad insolvenčním správcem, udělení souhlasu k uzavírání smluv o úvěrovém financování, schvalování průběžné výše a správnosti hotových výdajů insolvenčního správce a nákladů spojených s udržováním a správou majetkové podstaty. Členy tohoto výboru lze přitom odvolat jen ze zákonem stanoveného důvodu. Je tedy zřejmé, že jestliže by uvedené rozhodnutí bylo zatíženo vadou (např. v důsledku nesprávného rozhodnutí o hlasovacích právech), která by měla za následek porušení základního práva některého z účastníků insolvenčního řízení, toto porušení by mohlo mít z hlediska dalšího průběhu tohoto řízení neodčinitelné důsledky (k rozsahu přezkumu obou těchto usnesení viz bod 74).

51. Ústavní stížnost je naopak nepřípustná v rozsahu, ve kterém směřuje proti usnesení insolvenčního soudu, kterým bylo rozhodnuto o hlasovacím právu jednotlivých přihlášených věřitelů na schůzi věřitelů. Jde o procesní usnesení, kterým insolvenční soud upravuje hlasovací poměry pro účely konkrétní schůze věřitelů, aniž by jím však byl vázán i pro schůze následující (§ 52 odst. 2 insolvenčního zákona). Do postavení dotčeného věřitele v insolvenčním řízení by se tak jeho případná nezákonnost mohla promítnout pouze v případě, pokud by na jeho základě (na základě z něj vyplývajícího rozdělení hlasů mezi jednotlivé věřitele) bylo přijato jiné usnesení, z něhož by mu plynula určitá povinnost nebo omezení jeho práv. Pouze zrušením tohoto usnesení, a nikoliv usnesení, kterým bylo rozhodnuto o hlasovacím právu, by přitom bylo možné efektivně poskytnout ochranu základním právům dotčeného věřitele. Protože uvedený právní názor se odchyluje od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu ze dne 22. listopadu 2010 sp. zn. IV. ÚS 1834/10 (N 231/59 SbNU 357), nálezu ze dne 3. září 2012 sp. zn. IV. ÚS 2372/11 (N 146/66 SbNU 219), nálezu ze dne 15. dubna 2014 sp. zn. IV. ÚS 3112/13 a nálezu ze dne 26. června 2014 sp. zn. III. ÚS 1824/13, předložil I. senát tuto otázku plénu Ústavního soudu, které se s jeho právním názorem ztotožnilo ve svém stanovisku ze dne 21. dubna 2015 sp. zn. Pl. ÚS-st. 41/15. Tím byl dřívější právní názor ostatních senátů překonán.

V./b

Obecně k přípustnosti ústavní stížnosti proti postupu insolvenčního soudu

52. Projednávaná ústavní stížnost nesměřuje jen proti rozhodnutím insolvenčního soudu a insolvenčním správcům, nýbrž také proti jejich postupu. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu se „jiným zásahem orgánu veřejné moci“, proti němuž se lze rovněž domáhat ochrany ústavní stížností [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy], zpravidla

rozumí převážně jednorázový, protiprávní a zároveň protiústavní útok těchto orgánů vůči základním právům a svobodám, který v době útoku představuje trvalé ohrožení po právu existujícího stavu, přičemž takový útok sám není výrazem (výsledkem) řádné rozhodovací pravomoci těchto orgánů a jako takový se vymyká obvyklému přezkumnému či jinému řízení. Podstatné je, že důsledkům takového zásahu nelze čelit jinak než ústavní stížností, resp. nálezem Ústavního soudu obsahujícím zákaz takového zásahu. Jiný zásah naopak nelze spatřovat v procesně vadném nebo i protiústavním postupu takového orgánu, jestliže k němu dochází v řízení, které dosud probíhá, neboť i takový postup je ve své podstatě neoddelitelnou částí celého řízení a svou povahou a ve svých důsledcích je zatěžuje jako celek (včetně z něho vyplynuvšího rozhodnutí); takovéto vady lze napravit obvyklým a zákonem předvídaným způsobem ještě v rámci předmětného řízení [náleze ze dne 30. listopadu 1995 sp. zn. III. ÚS 62/95 (N 78/4 SbNU 243)]. Uvedené znamená, že aby bylo možné stěžovatelem namítanému postupu přiznat povahu „jiného zásahu orgánu veřejné moci“, muselo by se jednat o takový zásah, jehož trvání nebude způsobit zatížení z hlediska možného porušení ústavně zaručených základních práv a svobod i navazující rozhodnutí, jímž toto řízení končí a jež by bylo přezkoumatelné Ústavním soudem.

53. Jestliže stěžovatel zpochybňuje postup vedoucí ke svolání přezkumného jednání, pak se případné porušení jeho základních práv a svobod, k němuž jím mělo dojít, muselo - za předpokladu, že byla aplikována zákonná úprava účinná do 30. března 2011 - nezbytně promítnout buď do případného rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 188 odst. 2 insolvenčního zákona, podle něhož se k přihlášce, jež nebyla podána včas a řádně doplněna nebo opravena, nepřihlíží, nebo do rozhodnutí insolvenčního správce o uznání nebo popření přihlášené pohledávky jiného věřitele, které by bylo přijato na tomto přezkumném jednání. V ústavní stížnosti proti některému z těchto rozhodnutí by přitom mohl namítat i absenci účinku popěrného úkonu. Zbývá dodat, že v případě aplikace platné úpravy, která popěrné právo věřitelům již přiznává, by uvedený postup mohl být přezkoumán v řízení o ústavní stížnosti směřující buď proti zmíněnému rozhodnutí insolvenčního soudu podle § 188 odst. 2 insolvenčního zákona, nebo proti rozhodnutí, kterým tento soud odmítl popření pohledávky přihlášeným věřitelem podle § 200 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 31. března 2011.

54. Obdobně je třeba hodnotit i přípustnost ústavní stížnosti, jež směřuje proti postupu spočívajícímu v umožnění konání schůze věřitelů za situace, kdy ještě nebyly přezkoumány všechny přihlášky pohledávek. Pokud by tento postup vedl k porušení základních práv stěžovatele, pak by v tomto ohledu rovněž zatížil rozhodnutí přijatá na schůzi věřitelů.

55. Uvedené závěry se neuplatní v případě, kdy ústavní stížnost směřuje proti postupu insolvenčního soudu spočívajícímu v jeho nečinnosti, podmínkou přípustnosti ústavní stížnosti je ovšem vyčerpání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů [srov. náleze ze dne 23. května 2007 sp. zn. III. ÚS 655/06 (N 89/45 SbNU 303)]. Uvedené platí i pro případ, kdy je nečinnost spatřována v nepřezkoumání stěžovatelem přihlášených pohledávek na uskutečněném přezkumném jednání, kterou lze odstranit tím, že insolvenční soud za tímto účelem svolá nové přezkumné jednání. Odpověď na otázku, jak dlouhé trvání této nečinnosti opodstatňuje případný zásah Ústavního soudu, závisí vždy od posouzení konkrétních okolností,

v konkrétním případě nicméně nelze nevzít v úvahu, že k uvedenému přezkumu by mělo podle zákona dojít ve lhůtě 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek (§ 137 odst. 2 ve spojení s § 136 odst. 3 insolvenčního zákona). Zbývá dodat, že ačkoliv stěžovatel v této souvislosti výslovně brojí i proti nečinnosti insolvenčního správce, přezkum pohledávek činí insolvenční soud, a tedy jen vůči jeho postupu může směřovat i ústavní stížnost. Z tohoto důvodu považoval Ústavní soud v této části ústavní stížnost za směřující pouze proti postupu insolvenčního soudu.

V./c

Přípustnost ústavní stížnosti z hlediska jednotlivých stížnostních návrhů

56. Lze shrnout, že ústavní stížnost je přípustná podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario* proti rozhodnutí insolvenčního správce, kterým byla co do pravosti, výše nebo pořadí uznána nebo popřena pohledávka některého z přihlášených věřitelů, mající formu jeho stanoviska vyjádřeného v seznamu přihlášených pohledávek (§ 189 insolvenčního zákona), bylo-li vydáno podle insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011 (tj. před účinností jeho novely provedené zákonem č. 69/2011 Sb.). Rovněž je přípustná proti usnesení insolvenčního soudu, kterým podle § 57 odst. 3 insolvenčního zákona potvrzuje volbu členů a náhradníků věřitelského výboru, a proti usnesení schůze věřitelů, kterým se podle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona odvolává insolvenční správce nebo kterým se ponechává ve své funkci. Podmínka přípustnosti naopak není splněna, směřuje-li ústavní stížnost proti rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým bylo rozhodnuto o hlasovacím právu přihlášeného věřitele na schůzi věřitelů (§ 51 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona).

57. Ústavní stížnost stěžovatele je tedy přípustná v rozsahu, ve kterém směřuje proti rozhodnutím Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s., kterými uznal (stěžovatelem popřené) přihlášené pohledávky obchodní společnosti TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a obchodní společnosti QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.) a rozhodnutí JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s., kterým v rámci téhož insolvenčního řízení uznal pohledávky přihlášené Mgr. Jiřím Ostravským, insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci. V případě rozhodnutí insolvenčního správce, kterým byla uznána přihlášená pohledávka obchodní společnosti Javořice, a.s., předmětná podmínka splněna není, protože v jejím případě doposud nedošlo k přezkoumání přihlášky.

58. Dále je ústavní stížnost přípustná proti usnesení Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 ze dne 28. března 2011, přijatému na schůzi věřitelů, jímž byla potvrzena volba členů a náhradníků věřitelského výboru (str. 9 Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30), nikoliv však již proti ostatním jeho usnesením přijatým na této schůzi, jimiž bylo rozhodováno o hlasovacích právech jednotlivých věřitelů (jde celkem o čtyři usnesení na str. 4, 5 a 7 téhož protokolu). Přípustná je i proti usnesení schůze věřitelů z téhož dne, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce úpadce Mgr. Jiří Ostravský (str. 7 téhož protokolu).

59. Za nepřípustnou je pak třeba považovat ústavní stížnost v rozsahu, ve kterém směřuje proti postupu insolvenčního soudu spočívajícímu v tom, že dne 28. března 2011 konal a neodročil přezkumné jednání. Námitky směřující proti tomuto postupu jsou

projednatelné v rámci přezkumu výše uvedených rozhodnutí, kterými insolvenční správce, resp. oddělený insolvenční správce, uznal některé přihlášené pohledávky. Stejný závěr se uplatní i pokud jde o usnesení obsažené v Protokolu o přezkumném jednání sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011-B-27, kterým Krajský soud v Brně zamítl návrh stěžovatele na odročení přezkumného jednání ve vztahu ke všem přihlášeným pohledávkám. Toto usnesení má pouze procesní povahu, přičemž ani jeho případné zrušení by poté, co již bylo přezkumné jednání konané dne 28. března 2011 skončeno, nemohlo vést k jeho odročení. Ve své podstatě jde i v jeho případě o součást postupu insolvenčního soudu, jenž předcházela přijetí napadených rozhodnutí insolvenčního správce.

60. Některé z námitek směřujících proti uvedenému postupu a dále námitky směřující proti konání schůze věřitelů, aniž by skončilo přezkumné jednání (ve smyslu, že by na něm byly přezkoumány všechny pohledávky s výjimkou těch, u nichž § 192 odst. 4 insolvenčního zákona připouští jejich vyloučení do zvláštního přezkumného jednání), a vyloučení přezkoumání pohledávek stěžovatele do zvláštního přezkumného jednání, jsou projednatelné v rámci přezkumu usnesení schůze věřitelů, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce, příp. usnesení insolvenčního soudu, kterým byla potvrzena volba členů a náhradníků věřitelského výboru.

61. V rozsahu, ve kterém stěžovatel brojil proti postupu insolvenčního soudu, který neprovedl přezkoumání jím přihlášených pohledávek, Ústavní soud konstatuje nepřípustnost ústavní stížnosti z důvodu nevyčerpání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích. Tento návrh měl směřovat vůči nečinnosti insolvenčního soudu, aby co nejdříve nařídil další přezkumné jednání, na němž by byly přihlášené pohledávky stěžovatele přezkoumány. I kdyby však tato podmínka splněna byla, ústavní stížnosti by nebylo možné vyhovět s ohledem na to, že stěžovatelem tvrzený zásah do jeho základních práv již netrvá. Dne 21. září 2011 totiž došlo k přezkoumání těchto pohledávek. V této části by tak byla ústavní stížnost shledána neopodstatněnou [srov. např. usnesení ze dne 27. srpna 2002 sp. zn. IV. ÚS 202/02 (U 28/27 SbNU 325) nebo nálezy ze dne 15. července 2004 sp. zn. II. ÚS 7/03 (N 100/34 SbNU 61)].

62. Protože v rozsahu, ve kterém směřovala proti

a) rozhodnutím insolvenčního správce, kterými uznal přihlášené pohledávky obchodní společnosti TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a obchodní společnosti QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.), rozhodnutí odděleného insolvenčního správce, kterým v rámci téhož insolvenčního řízení uznal pohledávky přihlášené insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci,

b) usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. března 2011, přijatému na schůzi věřitelů, jímž byla potvrzena volba členů a náhradníků věřitelského výboru (str. 9 Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30), a

c) usnesení schůze věřitelů z téhož dne, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce úpadce Mgr. Jiří Ostravský (str. 7 téhož protokolu),

byla ústavní stížnost nejen přípustná, ale i podána včas, osobou k tomu oprávněnou a splňovala i všechny zákonem stanovené formální náležitosti, bylo možné přistoupit k jejímu věcnému projednání.

63. Návrh stěžovatele, aby Ústavní soud přikázal Krajskému soudu v Brně obnovit stav před porušením jeho základních práv tím, že zruší přezkumné jednání konané dne 28. března 2011 nebo alespoň jeho část týkající se pohledávek, které napadl žalobou, a následně nařídí nové přezkumné jednání, přizná popěrným úkonům stěžovatele právní účinky a svolá novou schůzi věřitelů, považoval Ústavní soud za akcesorický ve vztahu k těm částem ústavní stížnosti, v nichž směřovala proti postupu insolvenčního soudu. Přesněji řečeno se jednalo o návrh výroku odpovídající § 82 odst. 3 písm. b) zákona o Ústavním soudu, o němž by v případě, že by ústavní stížnosti bylo vyhověno, muselo být rozhodnuto i bez návrhu. Z tohoto důvodu na něj dopadá závěr o částečné nepřípustnosti ústavní stížnosti.

VI.

Rozhodnutí insolvenčních správců, kterými byly uznány některé přihlášené pohledávky

64. V řízení o ústavních stížnostech [čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, § 72 a násl. zákona o Ústavním soudu] se Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy) omezuje na posouzení, zda rozhodnutími orgánů veřejné moci nebo postupem předcházejícím jejich vydání nebyla porušena ústavně zaručená základní práva a svobody. To znamená, že jejich ochrana je jediným důvodem, který otevírá prostor pro zásah do rozhodovací činnosti těchto orgánů, což platí i pro případné přehodnocení jejich skutkových zjištění nebo právních závěrů. Tento závěr se přirozeně uplatní i ve vztahu k postupu a rozhodování obecných soudů. Ústavní soud totiž není v postavení jejich další instance, a tudíž jeho zásah nelze odůvodnit toliko tím, že se obecné soudy dopustily pochybení při aplikaci podústavního práva či jiné nesprávnosti.

VI./a

Námítka absence popěrného účinku

65. Stěžovatel se domáhá zrušení rozhodnutí, kterými insolvenční správce a oddělený insolvenční správce uznali (nepopřeli) některé přihlášené pohledávky jiných věřitelů. Činí tak především z toho důvodu, že podle jednoho z možných výkladů neměli věřitelé před účinností novely insolvenčního zákona provedené zákonem č. 69/2011 Sb. (do 30. března 2011), tedy za právního stavu, jenž platil přede dnem vykonatelnosti nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/10, vůči těmto pohledávkám popěrné právo, v důsledku čehož mohlo k jejich popření dojít pouze rozhodnutím insolvenčního správce (obdobný případ byl řešen v řízení vedeném pod sp. zn. II. ÚS 1412/09, z něhož vzešel návrh posuzovaný v řízení vedeném pod sp. zn. Pl. ÚS 14/10). Předchozí právní úprava, jež byla zrušena uvedeným nálezem, popěrné právo věřitele dokonce výslovně vylučovala. Stěžovatel si proto není jist, zda jeho úkony, kterými na přezkumném jednání popřel pohledávky některých přihlášených věřitelů, měly zamýšlené právní účinky.

66. Otázkou právních účinků popěrného úkonu věřitele uskutečněného před účinností uvedené novely se Ústavní soud zabýval ve svém usnesení ze dne 2. prosince 2013 sp. zn. II. ÚS 1412/09, v němž se ztotožnil s právním závěrem Nejvyššího soudu vysloveným v jeho usnesení ze dne 26. září 2012 sp. zn. 29 NSČR 54/2012, že „jedinou

cestou, jak se (...) lze vyhnout použití formálně platné právní normy způsobem, který by v konečném důsledku vedl k individuálnímu právnímu aktu neústavnosti (k porušení základních práv dovolatele), je nepoužit ani v dané věci ustanovení § 192 odst. 1 věty první insolvenčního zákona ve znění účinném do 30. března 2011 a přiznat i popěrnému úkonu dovolatele (...) tytéž účinky, jako kdyby pohledávku ve stejné době popřel insolvenční správce.“

67. Hlavním důvodem zrušení § 192 odst. 1 věty první za středníkem insolvenčního zákona, ve znění do 30. března 2011, nálezem sp. zn. Pl. ÚS 14/10, byla skutečnost, že přihlášení věřitelé neměli k dispozici žádný procesní prostředek, kterým by mohli zpochybnit pohledávky jiného věřitele úpadce. Výsledkem byl právní stav, kdy jediná možnost, jakou mohl přihlášený věřitel uplatnit námitky ohledně její pravosti, výše nebo pořadí spočívala v tom, že tak místo něj učiní insolvenční správce, byť by sám tyto námitky nesdílel. Takováto právní úprava nejenže neodpovídala požadavkům vyplývajícím z práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož uplatnění nelze podmiňovat jednáním jiného orgánu veřejného moci (resp. subjektu v odpovídajícím postavení), nýbrž ani účelu popěrného práva insolvenčního správce, jehož úlohou je nestranně posoudit otázku pravosti, výše a pořadí pohledávek. Pakliže by po něm mohl kterýkoliv z věřitelů požadovat popření některé z přihlášených pohledávek, byl by tím značně omezen rozsah, v jakém by tyto pohledávky byly zjištěny, jakož i s ním spojená práva jednotlivých věřitelů (např. hlasovací práva).

68. Ústavní soud konstatuje, že zrušení zákona nebo jiného právního předpisu z důvodu jeho nesouladu s ústavním pořádkem nemá účinky jen do budoucna. Měla-li totiž jeho aplikace po dobu jeho účinnosti za následek porušení základních práv a svobod, pak ochrana tohoto práva nemůže být odepřena toliko s poukazem na to, že v období, kdy k tomuto porušení došlo, byl zásah do základních práv a svobod v souladu se zákonem. Takovýto závěr by byl v rozporu s povinností soudní moci poskytovat ochranu těmto právům, jež je jako ústavní princip vyjádřena v čl. 4 Ústavy a k jejímuž reálnému naplnění pro tyto případy slouží právo a současně povinnost kteréhokoliv soudu předložit podle čl. 95 odst. 2 Ústavy věc Ústavnímu soudu, dospěje-li k závěru, že zákon, jehož má být při jejím řešení použito, je v rozporu s ústavním pořádkem. Každý se může rovněž domoci ochrany před takovýmto zásahem do základních práv i ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, čemuž odpovídá aktivní legitimace stěžovatele nebo senátu Ústavního soudu k podání návrhu na zrušení zákona nebo jiného právního předpisu [§ 64 odst. 1 písm. c) a e) zákona o Ústavním soudu]. V obou případech přitom tato ochrana spočívá v neaplikaci protiústavního právního předpisu v konkrétní věci, a to v rozsahu, v jakém na tuto věc dopadá důvod protiústavnosti [srov. nález ze dne 18. prosince 2007 sp. zn. IV. ÚS 1777/07 (N 228/47 SbNU 983)]. Podmínkou tohoto zpětného účinku je, že bude vést k odstranění nebo zmírnění zásahu do základních práv a svobod dotčené osoby, nikoliv k jeho prohloubení, a že v jeho důsledku současně nedojde k porušení základních práv a svobod jiných osob, které jednaly v důvěře v zákon, nebo mu nebude bránit jiný důležitý veřejný zájem [nález ze dne 10. července 2014 sp. zn. Pl. ÚS 28/13 (161/2014 Sb.), body 89 a 90]. Právě požadavku právní jistoty slouží § 71 odst. 1 a 2 zákona o Ústavním soudu, jenž (s výjimkou trestních věcí) omezuje možný zpětný účinek na případy řízení, jež nebyly před vyhlášením derogačního nálezu skončeny a u nichž současně nedošlo (k dobrovolnému nebo vynucenému) splnění na jeho základě uložené

povinnosti, a § 71 odst. 4, jenž obecně brání vztažení zpětného účinku na právní vztahy mezi osobami soukromého práva (horizontální právní vztahy).

69. Uvedené závěry se do projednávané věci, v jejímž případě je pro posouzení právních účinků případného popěrného úkonu přihlášených věřitelů rozhodující § 192 odst. 1 věty první za středníkem insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011, promítají v tom smyslu, že jeho aplikace s ohledem na jeho nesoulad s ústavním pořádkem nemůže vést k tomu, že se přihlášený věřitel v insolvenčním řízení nedomůže soudního přezkumu pravosti, výše nebo pořadí pohledávky přihlášené jiným věřitelem. Za situace, kdy insolvenční správce tuto pohledávku nepopřel, tak přicházejí v úvahu dvě možnosti, jak tohoto přezkumu lze dosáhnout. Učinil-li věřitel před tím, než došlo k přezkoumání pohledávky insolvenčním soudem, úkon směřující k jejímu popření, pak je třeba tomuto úkonu přiznat ty účinky, které spojoval insolvenční zákon, v témže znění, s popřením pohledávky insolvenčním správcem. V opačném případě by přicházelo v úvahu zrušení rozhodnutí insolvenčního správce, kterým uznal tuto pohledávku, v řízení o ústavních stížnostech, čímž by se znovu otevřel procesní prostor pro její popření. Jiný výklad by mohl vést k porušení práva tohoto věřitele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

70. Ze všech těchto důvodů považuje Ústavní soud výše uvedený právní názor Nejvyššího soudu za ústavněkonformní, neboť adekvátně reflektuje derogační důvody vyslovené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/10. Jeho prostřednictvím je současně vyloučen nepřípustný zásah do základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, k němuž by mohlo dojít v důsledku aplikace § 192 odst. 1 věty první za středníkem insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. března 2011. Není proto dán žádný důvod, pro který by pochybnost stěžovatele stran akceptovatelnosti uvedeného výkladu měla vést ke zrušení napadených rozhodnutí insolvenčních správců. Právní účinky byly jeho popěrným úkonům přiznány i v projednávané věci.

VI./b

Ostatní námítky

71. Pokud jde o samotné stanovisko insolvenčního správce k přihlášeným pohledávkám, je namíste připomenout, že rozhodnutí insolvenčního správce o popření nebo uznání pohledávky je rozhodnutím svého druhu, které s ohledem na jeho formu i obsah nemůže podléhat ústavněprávnímu přezkumu zcela. Ústavní soud jej může přezkoumávat pouze z toho hlediska, zda po formální stránce odpovídalo příslušným ustanovením insolvenčního zákona, bylo vydáno oprávněnou osobou a nebylo zcela zjevně svévolné. Popření pohledávky insolvenčním správcem (stejně jako dlužníkem) musí být rovněž srozumitelné, odůvodněné a přezkoumatelné. Nepostačuje, pokud vysloví popěrný úkon, nýbrž jej musí rovněž zdůvodnit (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 1410/11 ze dne 29. října 2013 nebo usnesení sp. zn. IV. ÚS 983/13 ze dne 14. května 2013). Totéž pak platí přiměřeně i pro uznání pohledávky, v jejímž případě musí být uveden důvod jejího vzniku. V tomto případě lze ovšem předpokládat, že insolvenční správce se ztotožnil s důvody, které uvedl za účelem jejího prokázání příslušný věřitel. Ústavnímu soudu naopak nepřislouží nahrazovat funkci insolvenčního soudu, jenž je oprávněn k projednání a rozhodnutí incidenčních sporů, zahrnujících i spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek. K právnímu hodnocení těchto pohledávek, které provedl insolvenční správce, proto musí přistupovat velmi zdrženlivě, neboť

zákon poskytuje stěžovateli efektivní prostředek k ochraně jeho práv již v rámci insolvenčního řízení.

72. Do ústavněprávního přezkumu uvedených rozhodnutí se promítá i postup insolvenčního soudu, který předcházel konání přezkumného jednání. Jde o to, že insolvenční soud musí umožnit, aby měl přihlášený věřitel možnost seznámit se s ostatními přihlášenými pohledávkami a zároveň přiměřenou lhůtu k tomu, aby mohl učinit případný popěrný úkon (s ohledem na právní úpravu účinnou do 30. března 2011 bylo třeba v minulosti stejný požadavek vztáhnout i na možnost iniciovat u insolvenčního správce popření pohledávky). Právě za tímto účelem stanoví zákon lhůty, do kdy má být sestaven seznam přihlášených pohledávek a kdy se má pak konat přezkumné jednání. Podle § 189 odst. 3 insolvenčního zákona, v platném znění, zveřejní seznam přihlášených pohledávek insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 10 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Podle stejného ustanovení, ve znění účinném do 30. března 2011 (tedy v relevantním znění z hlediska projednávané věci), platilo, že má-li se přezkumné jednání konat do 15 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, musí být uvedený seznam zveřejněn nejpozději 3 dny předem. Na rozdíl od platného znění § 200 odst. 2 insolvenčního zákona, který stanoví, že k popření pohledávky přihlášeným věřitelem se přihlíží, jen obsahuje-li podání všechny náležitosti a je-li doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději 3 pracovní dny přede dnem konání přezkumného jednání o popřené pohledávce, nestanovila předchozí právní úprava žádný obdobný požadavek, neboť s popřením pohledávky přihlášeným věřitelem vůbec nepočítala. Uvedená lhůta se proto neuplatní ani v případech, kdy byl právní účinek popěrnému úkonu přiznán zpětně v důsledku nálezu sp. zn. Pl. ÚS 14/10. V tomto směru bylo postačující, pokud byl příslušný popěrný úkon učiněn nejpozději na příslušném přezkumném jednání. I zde nicméně platí, že v řízení o ústavních stížnostech není úlohou Ústavního soudu přezkum insolvenčního řízení z hlediska jeho zákonnosti (např. dodržení veškerých zákonem stanovených lhůt). Domáhá-li se stěžovatel jako přihlášený věřitel ústavní stížností ochrany svých základních práv a svobod, vzniká tím Ústavnímu soudu povinnost posoudit průběh relevantních částí insolvenčního řízení jen v tom rozsahu, v jakém by případný nesprávný postup nebo dílčí rozhodnutí mohlo mít za následek porušení těchto jeho práv.

73. Uvedená hlediska aplikoval Ústavní soud i v projednávané věci. Z protokolu o přezkumném jednání ze dne 28. března 2011, jakož i jemu předcházejícímu seznamu přihlášených pohledávek, zjistil, že stanovisko insolvenčního správce vůči pohledávkám obchodních společností TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.) bylo učiněno oprávněnou osobou a bylo jasně vysloveno společně s uvedením důvodů, pro které k němu došlo. Uznání těchto pohledávek proto nelze označit za svévolné nebo jinak excesivní ve výše uvedeném smyslu. Tento závěr se přitom uplatní i ve vztahu k rozhodnutí odděleného insolvenčního správce, který uznal přihlášenou pohledávku insolvenčního správce obchodní společnosti CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci. Závěrem je třeba uvést, že stěžovatel měl možnost seznámit se předem se stanoviskem insolvenčního správce, resp. odděleného insolvenčního správce, ke všem třem pohledávkám (byť v případech prvních dvou z nich jen 3 dny před přezkumným jednáním). Je tedy opodstatněn závěr, že v tomto rozsahu není ústavní stížnost důvodná.

VII.

Rozhodnutí přijatá na schůzi věřitelů

74. Ústavní soud nakonec přistoupil k přezkumu usnesení insolvenčního soudu, kterým byla potvrzena volba věřitelského výboru na schůzi věřitelů konané dne 28. března 2011, a usnesení schůze věřitelů z téhož dne, kterým byl ponechán ve funkci soudem ustanovený insolvenční správce. Uvedená rozhodnutí by mohla mít za následek porušení základního práva nebo svobody stěžovatele pouze z důvodu nesprávného postupu insolvenčního soudu, který předcházel jejich přijetí, ať už by se jednalo o nerespektování zákonných podmínek pro konání schůze věřitelů nebo pochybení při rozhodování o hlasovacích právech jednotlivých věřitelů. Zcela mimo přezkum Ústavního soudu je samotné hlasování jednotlivých věřitelů, tedy zda hlasovali pro nebo proti určitému kandidátovi do věřitelského výboru nebo pro nebo proti odvolání insolvenčního správce. Vyslovit se svým hlasem jedním nebo druhým způsobem bylo jejich právem, a nikdo z nich není povinen své rozhodnutí jakkoliv zdůvodňovat.

75. Dále je třeba uvést, že jak odvolání insolvenčního správce, tak volba věřitelského výboru byly na schůzi věřitelů konané dne 28. března 2011 zařazeny jako její obligatorní body. Jednalo se totiž o první schůzi vůbec, která se navíc konala po přezkumném jednání (šlo o schůzi věřitelů nejbližší následující po přezkumném jednání ve smyslu § 29 odst. 1 insolvenčního zákona). Z pohledu stěžovatele bylo podstatné zejména to, že k jejímu konání došlo, aniž by na přezkumném jednání byly přezkoumány jím přihlášené pohledávky, a dále, že o jeho hlasovacích právech bylo s ohledem na tuto skutečnost rozhodnuto usnesením soudu, které mu je přiznalo jen částečně. Předmětné schůze se zúčastnili a hlasovali na ní i věřitelé TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a RAKOVSKÝ & PARTNERS, v.o.s. (nyní QAX Services v.o.s.), vůči jejichž pohledávkám učinil stěžovatel popěrný úkon; věřitelé Javořice a.s. a Mgr. Jiří Ostravský, insolvenční správce dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci, nebyli na této schůzi přítomni.

76. Stěžovatel napadá usnesení přijatá na schůzi věřitelů v první řadě z toho důvodu, že nebyly splněny podmínky pro konání přezkumného jednání, jež této schůzi předcházelo. Respektovány neměly být ani zákonem stanovené lhůty pro přihlášení pohledávek jednotlivých věřitelů, ani lhůty vytvářející ostatním věřitelům prostor pro seznámení se s těmito pohledávkami. Na přezkumném jednání konaném dne 28. března 2011 pak následně nedošlo k přezkumu všech přihlášených pohledávek, v důsledku čehož toto jednání nebylo možné považovat za skončené. Za těchto okolností se schůze věřitelů, která byla svolána tak, aby se konala bezprostředně po přezkumném jednání, vůbec neměla konat. K pochybení mělo nakonec dojít i v jejím průběhu, když o hlasovacích právech stěžovatele bylo rozhodnuto bez návrhu, přestože podle § 51 odst. 3 insolvenčního zákona tak bylo možné učinit jen na návrh.

77. Ústavní soud přezkoumával obě napadená usnesení z hlediska základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to v tom jeho aspektu, zda se insolvenční soud v rámci svého postupu nedopustil svévole, která by mohla vést ke zkrácení práv stěžovatele v insolvenčním řízení a v konečném důsledku i ke zkrácení rozsahu, v jakém budou uspokojeny jeho pohledávky (v důsledku čehož by mohlo být dotčeno i jeho vlastnické právo podle čl. 11 odst. 1 Listiny). V této souvislosti přitom zvažoval, zda případné pochybení insolvenčního soudu mohlo mít reálný vliv na přijetí napadených usnesení, resp. na výsledek

hlasování. S ohledem na odlišnou proceduru přijetí napadených usnesení bylo třeba tyto otázky posoudit u každého z nich zvlášť.

VII./a

Usnesení, kterým se potvrzuje volba věřitelského výboru

78. Je-li přihlášeno více než 50 věřitelů, je schůze věřitelů povinna ustanovit věřitelský výbor; k volbě jeho členů a náhradníků přitom dochází na první schůzi věřitelů, aniž by bylo podstatné, zda se tato koná před nebo po přezkumném jednání (srov. § 48 odst. 2 a § 56 insolvenčního zákona). Pro hlasování v rámci této volby se uplatní obecné pravidlo, že k platnosti usnesení schůze věřitelů se vyžaduje prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek; platí přitom, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas (§ 49 odst. 1 insolvenčního zákona). Členové a náhradníci věřitelského výboru navržení nezajištěnými věřiteli se volí a odvolávají hlasy nezajištěných věřitelů. Členové a náhradníci věřitelského výboru navržení zajištěnými věřiteli se volí hlasy zajištěných věřitelů (§ 57 odst. 2 insolvenčního zákona). Věřitelé, jejichž pohledávka byla popřena insolvenčním správcem, mohou v rozsahu popření hlasovat, usnese-li se na tom schůze věřitelů. Jestliže jim hlasovací právo nepřizná, rozhodne o hlasovacím právu těchto věřitelů insolvenční soud (§ 51 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona). Insolvenční soud zároveň rozhoduje o hlasovacím právu věřitelů, jejichž pohledávka nebyla zjištěna nebo je sporná. V těchto případech tak ale učiní jen na návrh dlužníka, insolvenčního správce nebo některého z věřitelů. Návrh lze podat i přede dnem konání schůze věřitelů (§ 51 odst. 3 insolvenčního zákona). Volbu členů a náhradníků věřitelského výboru potvrzuje insolvenční soud (§ 57 odst. 3 insolvenčního zákona).

79. Protože se volba členů a náhradníků věřitelského výboru může konat na schůzi věřitelů bez ohledu na konání přezkumného jednání, mohlo usnesení, kterým insolvenční soud potvrdil její výsledek, zasáhnout do základních práv a svobod stěžovatele pouze z důvodu, že mu bylo částečně nebo zcela odepřeno jeho hlasovací právo. Ústavní soud v této souvislosti připomíná, že ve své dosavadní judikatuře formuloval ústavněprávní požadavky ve vztahu k rozhodnutím insolvenčního soudu podle § 51 odst. 1 insolvenčního zákona o hlasovacích právech věřitelů, jež vyplývají z ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a jež se v plném rozsahu uplatní i ve vztahu k rozhodnutím vydaným podle § 51 odst. 3 téhož zákona. Rozhodnutí vydané podle některého z uvedených ustanovení musí být (a) řádně odůvodněno z důvodu požadavku jeho přezkoumatelnosti a vyloučení prostoru pro libovůli soudu, (b) což platí tím spíše, když samotní věřitelé na podporu přiznání hlasovacích práv (ve smyslu oponentury popření jejich pohledávek insolvenčním správcem) argumentují. Soud se s touto argumentací musí vypořádat. (c) Racionálně akceptovatelným odůvodněním nepřiznání hlasovacích práv věřitelům není argumentace, podle níž přiznáním hlasovacího práva by soud zcela fakticky popřel či anuloval výsledky přezkumného jednání a důvody, pro které správce popřel pohledávky (v opačném případě by totiž insolvenční soud rezignoval na svoji zákonnou povinnost dohledovou v insolvenčním řízení, která zahrnuje i dohled nad postupem a rozhodováním insolvenčního správce). (d) Samotné toliko ústní odůvodnění rozhodnutí o nepřiznání hlasovacích práv věřitelům protiústavní stav nezakládá, splňuje-li výše uvedené požadavky (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 2372/11, nález sp. zn. III. ÚS 1824/13, bod 10; též stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 41/15, bod 11).

80. V dané věci bylo o volbě členů a náhradníků věřitelského výboru hlasováno na schůzi věřitelů, aniž by v rámci přezkumného řízení byla přezkoumána pohledávka stěžovatele. Stěžovatel tak jako přihlášený věřitel mohl na této schůzi hlasovat pouze za předpokladu, že by mu insolvenční soud svým rozhodnutím přiznal hlasovací práva, k čemuž došlo usnesením uvedeným na str. 4 Protokolu o schůzi věřitelů, podle něhož byl na schůzi věřitelů konané dne 28. března 2011 oprávněn hlasovat s pohledávkou ve výši 773 878,11 Kč. Z uvedeného protokolu sice nevyplývá, že by toto rozhodnutí bylo učiněno na návrh dlužníka, insolvenčního správce nebo některého z věřitelů, tato skutečnost se ovšem základních práv a svobod stěžovatele nijak nedotýká. Je tomu tak z toho důvodu, že vzhledem k nepřezkoumání jím přihlášených pohledávek by jinak na této schůzi vůbec nemohl hlasovat. Stěžovatel navíc tato hlasovací práva i využil, když aktivně hlasoval právě v rámci volby členů a náhradníků věřitelského výboru.

81. Protokol o schůzi věřitelů sice neobsahuje žádné odůvodnění usnesení, kterým mu bylo přiznáno hlasovací právo, z jeho obsahu je však zřejmé, že insolvenční soud vyšel z odůvodněného stanoviska insolvenčního správce k některým jeho přihlášeným pohledávkám, uvedeného v Seznamu přihlášených pohledávek. Stěžovatel přitom na schůzi věřitelů neuvedl žádnou argumentaci, která by tímto rozhodnutím stanovený počet hlasů jakkoliv zpochybňovala. Jen nad rámec je však namístě dodat, že pokud jde o jeho zbylé pohledávky, k nimž insolvenční správce tehdy žádné stanovisko nezaujal, ve vztahu k nim není předmětné usnesení přezkoumatelné. Pakliže by proto stěžovatel uplatnil námitku nedostatečného odůvodnění (což neučinil), jednalo by se o relevantní argument, který by v této části mohl opodstatňovat vyhovění jeho ústavní stížnosti za předpokladu, že by tím s ohledem na výši jeho přihlášených pohledávek mohla být volba věřitelů zpochybněna ve svém výsledku, a že posléze nenastaly skutečnosti, které by takovýto zásah k ochraně jeho základních práv činily nadbytečným. V dané věci by však ani tato námitka nemohla nic změnit na závěru o neopodstatněnosti ústavní stížnosti, neboť nepřezkoumatelnost rozhodnutí soudu se týká pouze přihlášených pohledávek ve výši 2 742 313,67 Kč, tedy částky, v jejímž případě by ani přiznání hlasovacích práv nemohlo nic změnit na výsledku volby členů a náhradníků věřitelského výboru.

VII./b

Usnesení, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce

82. Přísnější podmínky stanoví insolvenční zákon pro přijetí usnesení schůze věřitelů, kterým se odvolává insolvenční správce. Podle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona se na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, mohou věřitelé usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a že ustanovují nového insolvenčního správce. Tato usnesení jsou přijata, jestliže pro ně hlasovala nejméně polovina všech věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů, počítaná podle výše jejich pohledávek, kteří mají právo hlasovat.

83. Z Protokolu o schůzi věřitelů konané dne 28. března 2011 vyplývá, že insolvenční správce vycházel při určení většiny nezbytné k odvolání insolvenčního správce z celkové výše přihlášených pohledávek, která činila (po odečtení sumy 200 mil. Kč představující podmíněnou pohledávku věřitele Javořice, a.s.) 601 348 871 Kč. Za situace, kdy se schůze věřitelů zúčastnili věřitelé s přiznanými hlasovacími právy v rozsahu 84 721 985 Kč, by proto při akceptaci tohoto výkladu nemohla být uvedena

většina dosažena, a tudíž hlasování, v němž se stěžovatel jako jediný zdržel (nehlasoval pro odvolání), nemohlo dopadnout jinak, než že se insolvenční správce ponechává ve funkci. Stejně tak by tomu bylo i v případě, jestliže by přihlášené pohledávky stěžovatele byly zjištěny v plné výši (jež činí 209 059 102,02 Kč).

84. Ústavní soud nicméně nemohl přehlédnout, že uvedený výklad § 29 odst. 1 insolvenčního soudu byl posléze v judikatuře obecných soudů zpochybněn, ne-li překonán, výkladem, podle něhož je pro výsledek tohoto hlasování určující celková výše přihlášených pohledávek ke dni předcházejícímu konání schůze s právem hlasu, a nikoliv celková výše přihlášených pohledávek včetně těch, u nichž věřitelé hlasovací právo nemají (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. prosince 2011 č. j. VSPH 1068/2011-B-18 ve věci KSLB 76 INS 15189/2010). Pokud by tomu tak bylo, stěžovatel by, s ohledem na celkovou výši přihlášených pohledávek, mohl výsledek hlasování ovlivnit, a v takovém případě by byl namísto přezkum postupu insolvenčního soudu, který tomuto hlasování předcházela, jakož i usnesení, kterým bylo rozhodnuto o jeho hlasovacích právech.

85. Pro posouzení toho, zda insolvenční soud svým postupem, který předcházel přijetí napadeného usnesení, porušil základní práva stěžovatele, není podstatné, zda byl přezkum jednotlivých pohledávek prováděn na jednom nebo více přezkumných jednání (§ 190 odst. 1 insolvenčního zákona), nýbrž to, že se schůze věřitelů, jež byla nařízena po skončení přezkumného jednání, konala ještě před tím, než byly přezkoumány stěžovatelem přihlášené pohledávky. Insolvenční zákon v § 48 odst. 2 stanoví, že o odvolání nebo ponechání insolvenčního správce se obligatorně usnáší první schůze věřitelů, jež se koná po přezkumném jednání. Tato podmínka ovšem není splněna toliko v důsledku formálního konání přezkumného jednání. Rovněž musí být naplněn jeho smysl, kterým je přezkoumání pokud možno všech přihlášených pohledávek, čímž bude pro účely insolvenčního řízení postaveno najisto, zda, v jaké výši a v jakém pořadí jsou uznány pohledávky jednotlivých přihlášených věřitelů, a tím i rozsah souvisejících práv v insolvenčním řízení, včetně práva hlasovacího. Výjimku lze obecně připustit pouze v případě pohledávek, u nichž takovému přezkumu objektivně brání skutečnosti, jež nejsou důsledkem nesprávného postupu insolvenčního soudu nebo insolvenčního správce, přičemž odložení přezkumného jednání jen z tohoto důvodu by s ohledem na účel insolvenčního řízení nebylo možné považovat za rozumné. Tak tomu bude zejména v případech, které předvídá § 192 odst. 4 insolvenčního zákona, tedy kdy není možné přihlášenou pohledávku přezkoumat při přezkumném jednání z důvodu, že věřitel před tím, než byla zjištěna, změnil její výši. Insolvenční soud zde sice nařídí k jejímu přezkumu zvláštní přezkumné jednání, jde však o důsledek procesního postupu věřitele, o jehož pohledávku jde, který má zamezit tomu, aby jednotliví věřitelé mohli tímto způsobem zdržovat průběh insolvenčního řízení. Insolvenční soud ale nemůže a nesmí volně rozhodovat o tom, zda určitou pohledávku při přezkumném jednání přezkoumá, nebo nikoliv, a pouze na základě své vůle tak oddalovat její přezkum tím, že „zvláštní“ přezkumné jednání nařídí po uplynutí zákonem stanovených lhůt, např. s odstupem několika měsíců či déle. Tento postup by totiž ponechával dotčené věřitele v nejistotě ohledně toho, zda byly jejich pohledávky zjištěny, a fakticky by tak obcházel smysl požadavku, aby se přezkumné jednání konalo do 2 měsíců po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek (§ 137 odst. 2 insolvenčního zákona). Zároveň by byl v rozporu se zásadou rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení, jež je formulována v § 5 písm. a) insolvenčního zákona.

86. Jestliže § 29 odst. 1 insolvenčního zákona předpokládá hlasování o odvolání insolvenčního správce na schůzi věřitelů, která co nejdříve následuje po přezkumném jednání, činí tak vycházející z předpokladu, že na této schůzi již došlo k přezkoumání všech pohledávek s výjimkou těch, u nichž konkrétní okolnosti opodstatňovaly jiný postup (viz bod 85). Právě z tohoto důvodu se většina pro přijetí tohoto usnesení počítá bez ohledu na účast všech přihlášených věřitelů od celkové výše přihlášených pohledávek, s nimiž je spojeno hlasovací právo, tedy ze všech, jež byly zjištěny na přezkumném jednání nebo v jejichž případě došlo k přiznání hlasovacího práva usnesením soudu nebo schůzi věřitelů. V opačném případě by musel soud pro účely tohoto hlasování tuto většinu zjišťovat tím, že by obligatorně (na schůzi věřitelů) rozhodoval o hlasovacích právech všech věřitelů, jejichž pohledávka nebyla přezkoumána, což by bylo zjevně v rozporu s § 51 odst. 3 insolvenčního zákona, který vydání takového rozhodnutí předpokládá jen na návrh dlužníka, insolvenčního správce nebo některého věřitele. Nezbytnost takového rozhodnutí ze strany insolvenčního soudu by popřela smysl tohoto návrhového oprávnění.

87. V projednávané věci insolvenční soud pochybil, když na přezkumném jednání dne 28. března 2011 přezkoumal pouze 18 z asi 150 přihlášek věřitelů, aniž by vysvětlil důvody, pro které tak neučinil i v případě ostatních pohledávek. Jejich vyloučení do zvláštního přezkumného jednání nelze bez dalšího považovat za postup ve smyslu § 192 odst. 4 insolvenčního zákona, což platí i pro pohledávky přihlášené stěžovatelem. Skutečnost, že se stěžovatel nemohl předem seznámit se stanoviskem insolvenčního správce, jde k tíži insolvenčního soudu. K nápravě tohoto stavu by přitom zjevně nemohlo dojít jinak, než nařízením nového přezkumného jednání, v jehož případě by ovšem nešlo o jednání „zvláštní“ ve smyslu posledně uvedeného ustanovení, nýbrž jednání „řádne“, od něhož se pak odvíjí povinnost schůze věřitelů rozhodnout o odvolání nebo ponechání insolvenčního správce.

88. Přes tyto závěry ale Ústavní soud nevyhověl ústavní stížnosti stěžovatele ani v této části, neboť k odstranění zásahu do práv stěžovatele může účinně dojít i bez jeho zrušení. Poněvadž na schůzi věřitelů konané dne 28. března 2011 nebyly splněny podmínky pro hlasování o odvolání insolvenčního správce podle § 29 odst. 1 insolvenčního zákona, bude muset k zařazení tohoto bodu na program schůze věřitelů v každém případě dojít znovu, a to poté, co budou přezkoumány všechny pohledávky s výjimkou těch, u nichž bude existovat relevantní důvod opodstatňující jiný postup. Napadené usnesení, kterým došlo toliko k potvrzení dosavadního insolvenčního správce a které proto nemělo konstitutivní účinky, přitom nijak nebrání tomu, aby se o této otázce hlasovalo (tentokrát již) v souladu se zákonem později. Na rozdíl od případu, kdy by došlo k odvolání insolvenčního správce, se tak výše shrnutý nezákonný (či dokonce svévolný) postup insolvenčního soudu na přezkumném jednání nepromítá do napadeného usnesení, jehož přijetí předcházelo, natolik intenzivně, že by v samotném tomto usnesení bylo třeba spatřovat porušení základního práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud v tomto směru zároveň zohlednil, že v době přijetí napadeného usnesení neexistoval jeho závazný právní názor, jakým způsobem má být postupováno při přezkoumávání pohledávek na přezkumném jednání. Pakliže by však budoucí praxe tento právní názor nerespektovala, nelze vyloučit, že Ústavní soud v důsledku této skutečnosti přehodnotí svůj zdrženlivý přístup a bude i v těchto případech konstatovat porušení uvedeného základního práva.

89. Námitkou, že lhůta, ve které bylo možné přihlásit pohledávky, se neměla odvíjet ode dne 11. února 2011, kdy bylo zveřejněno usnesení, kterým byl zjištěn úpadek úpadce a prohlášen konkurs na jeho majetek, nýbrž ode dne 11. března 2011, kdy bylo toto usnesení řádně zveřejněno i s odůvodněním, se Ústavní soud nezabýval. Stěžovatel totiž netvrdil, že by v důsledku postupu insolvenčního soudu nemohl v rámci insolvenčního řízení uplatnit určitou pohledávku, nebo popřít pohledávky některého z ostatních věřitelů, ani nijak nekonkretizoval, jakým jiným způsobem by se tento postup mohl dotknout jeho základních práv.

VIII. *Závěr*

90. Ze všech těchto důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost v rozsahu, ve kterém směřuje proti rozhodnutím Mgr. Jiřího Ostravského, insolvenčního správce dlužníka CE WOOD, a.s., kterými uznal přihlášené pohledávky obchodní společnosti TARLING FINANCIAL CONSULTING LIMITED a obchodní společnosti QAX Services v.o.s. (dříve RAKOVSKÝ & PARTNERS v.o.s.) a rozhodnutí JUDr. Stanislava Keršnera, odděleného insolvenčního správce společnosti CE WOOD, a.s., kterým v rámci téhož insolvenčního řízení uznal pohledávky přihlášené Mgr. Jiřím Ostravským, insolvenčním správcem dlužníka CE WOOD – doprava, a.s. v likvidaci, není důvodná. Tento závěr se přitom uplatní i ve vztahu k té její části, ve které směřuje proti usnesení Krajského soudu v Brně sp. zn. KSBR 39 INS 228/2011 ze dne 28. března 2011, přijatému na schůzi věřitelů, jímž byla potvrzena volba členů věřitelského výboru (str. 9 Protokolu o schůzi věřitelů č. j. KSBR 39 INS 228/2011-B-30), a usnesení schůze věřitelů z téhož dne, kterým byl ve funkci ponechán insolvenční správce dlužníka CE WOOD, a.s. Mgr. Jiří Ostravský (str. 7 téhož protokolu). Podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu proto ústavní stížnost v tomto rozsahu zamítl. Ve zbylé části pak Ústavní soud rozhodl podle § 43 odst. 1 písm. e) téhož zákona o jejím odmítnutí pro nepřípustnost. Návrhem na vyslovení naléhavosti věci se již nezabýval, neboť v důsledku rozhodnutí ve věci samé pozbyl význam.

P o u č e n í : Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 23. dubna 2015

David Uhlíř
předseda senátu